

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ เศรษฐศาสตร์และการ เรียนการสอน เศรษฐศาสตร์ของครูสังคัมศึกษา และนำมาเรียบเรียงไว้ เป็นสองส่วนใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้

1. วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย แบ่งออกเป็น
  - 1.1 วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับ เศรษฐศาสตร์
    - 1.1.1 ความหมายของ เศรษฐศาสตร์
    - 1.1.2 ความเป็นมาของวิชา เศรษฐศาสตร์
    - 1.1.3 ขอบเขตของ เศรษฐศาสตร์
    - 1.1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างวิชา เศรษฐศาสตร์กับวิชาอื่น ๆ
    - 1.1.5 วิชา เศรษฐศาสตร์ในประเทศไทย
    - 1.1.6 การศึกษา เศรษฐศาสตร์ในระดับ โรงเรียน
  - 1.2 วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับการ เรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

2. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้

- 2.1 งานวิจัยในประเทศ
- 2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

- 1.1 วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับวิชา เศรษฐศาสตร์
  - 1.1.1 ความหมายของวิชา เศรษฐศาสตร์

คำว่า " เศรษฐศาสตร์" หรือ "Economics" ได้มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย ในที่นี้จะนำเสนอเฉพาะที่สำคัญ ๆ เท่านั้น เช่น

คณะกรรมการราชบัณฑิตยสถาน (2525: 761) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า

เศรษฐศาสตร์ หมายถึง วิชาว่าด้วยการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจก และการบริโภคใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ของชุมชน มี 2 สาขา คือ เศรษฐศาสตร์จุลภาค ได้แก่ เศรษฐศาสตร์ภาคที่ศึกษาปัญหาเศรษฐกิจส่วนเอกชน หรือปัญหาการตลาด เป็นต้น และเศรษฐศาสตร์มหภาค ได้แก่ เศรษฐศาสตร์ภาคที่ศึกษาปัญหาเศรษฐกิจของประเทศโดยส่วนรวม เช่น ปัญหาเรื่องรายได้ของประชาชาติ การออมทรัพย์ของประชากร ปัญหาการลงทุน

บ๋วย อึ้งภากรณ์ (2497: 126-127) ได้สรุปความหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์ไว้ว่า ไม่ว่าจะ เป็นเศรษฐศาสตร์สำนักไหน เศรษฐศาสตร์ย่อมเป็นวิชาว่าด้วยความต้องการของมนุษย์ในทางทรัพย์สิน และว่าด้วยวิธีการใช้ทรัพยากรมาบำบัดความต้องการของมนุษย์ด้วยกันทั้งนั้น

อานวย วีรรณ (2504: 1) ได้ให้ความหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์ไว้ว่า

เศรษฐศาสตร์จัดได้ว่าเป็นวิชาที่ศึกษาเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการยังชีพหรือการทำมาหากินของมนุษย์ มนุษย์ทุกคนเมื่อปฏิสนธิขึ้นมาแล้วจำเป็นต้องบริโภคหรืออุปโภค มิฉะนั้นก็จะไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ความต้องการของมนุษย์ เป็นเรื่องสำคัญ เพราะไม่มีสังคมใดที่อุดมสมบูรณ์มากเพียงพอที่จะบำบัดความต้องการของมนุษย์ได้หมดสิ้น ปัญหาทางเศรษฐกิจ เป็นปัญหาที่สืบเนื่องมาจากความขาดแคลน เพราะประเทศหรือสังคมใดก็ตามต่างก็มีทรัพยากรอยู่อย่างจำกัด แต่ความต้องการของมนุษย์หรือสังคมไม่มีที่สิ้นสุด ฉะนั้นการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจจึงมีสาระสำคัญอยู่ที่ว่าทำอย่างไร เราจึงจะสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดนี้ไปในการผลิตสินค้าหรือบริการที่จะบำบัดความต้องการของมนุษย์ได้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้

บัจจัย มุณฺนาท (2517: 3) ได้ให้คำจำกัดความของวิชาเศรษฐศาสตร์ไว้ดังนี้ "เศรษฐศาสตร์เป็นวิชาที่ศึกษาถึงการนำเอาทรัพยากร ที่มีอยู่อย่างจำกัด มาซื้อขาย แลกเปลี่ยน หรือนำมาประกอบการผลิตเป็นสินค้าด้วยความประหยัด เพื่อจำแนกแจกจ่ายไปบำบัดความต้องการของมนุษย์ในสังคม"

ประยูร เกลิงศรี (2517: 8) ได้ให้ความหมายของ เศรษฐศาสตร์สรุปได้ดังนี้ เศรษฐศาสตร์เป็นวิชาสังคมศาสตร์ (Social Science) ที่เกี่ยวกับการศึกษาว่า คนเราเลือกตัดสินใจอย่างไรในการตัดสินใจใช้ทรัพยากรที่มีไม่เพียงพอ เพื่อผลิตสิ่งของ และบริการ และการแบ่งปันสิ่งของ และบริการ เพื่ออุปโภค บริโภค ระหว่างบุคคลในสังคม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ธรรมบุญ ไสภารัตน์ (2518: 1) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า "เศรษฐศาสตร์ ที่ศึกษาถึงพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของบุคคล และสังคม ทั้งระบบเศรษฐกิจในการเลือกและใช้ปัจจัย การผลิตที่มีอยู่จำกัด ให้มีประสิทธิผลมากที่สุด ในการผลิตสินค้าและบริการ รวมทั้งกรรมวิธีการ กระจายสินค้าและบริการ สำหรับบริโลกและอุปโลก ในปัจจุบันและอนาคต เพื่อให้ได้มาซึ่งความ อยู่ดีกินดีของคนในชาติ"

อุทิศ นาคสวัสดิ์ (2518: 3) ได้อธิบายความหมายของวิชา เศรษฐศาสตร์สรุปได้ว่า เศรษฐศาสตร์ เป็นวิชาซึ่งศึกษาดังวิธีการที่ระบบเศรษฐกิจทำการผลิตสิ่งของและบริการขึ้น เพื่อ บำบัดความต้องการของมนุษย์ และจำแนกแจกจ่ายสิ่งของและบริการ เหล่านี้ไปยังบุคคลที่ต้องการ

พร อิศรเสนา ณ อยุธยา (2520: 1) ได้สรุปความหมายของเศรษฐศาสตร์ ไว้ว่า เศรษฐศาสตร์โดยสรุปย่อหมายถึง การศึกษาวิถีทางที่จะนำทรัพยากรมาเลือกใช้ ให้ได้ รับประโยชน์ให้มากที่สุด

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2524: 1-2) ได้กล่าวถึงเศรษฐศาสตร์สรุปได้ว่า เศรษฐศาสตร์ว่าด้วย เรื่องซึ่งเป็นพื้นฐานที่สุดของชีวิตมนุษย์ในสังคม คือว่าด้วย เรื่องปากเรื่องท้อง เศรษฐศาสตร์ศึกษาชีวิต เศรษฐกิจของมนุษย์ ประกอบด้วยการผลิต การบริโภค และการแลกเปลี่ยน ปัญหาพื้นฐานของชีวิตมนุษย์ คือ ทรัพยากรมีจำกัด ขณะที่ความต้องการของมนุษย์มีไม่จำกัด วิชา เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการจัดสรรทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อประโยชน์สูงสุดของมนุษย์ การศึกษา เศรษฐศาสตร์จะทำให้เข้าใจพฤติกรรมมนุษย์ทางเศรษฐกิจ เศรษฐศาสตร์ศึกษาสถาบันทาง เศรษฐกิจ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นมาเพื่อกำหนดว่าจะผลิตอะไร ปริมาณเท่าใด และจะแจกจ่ายให้ใคร

จอร์จ ซูลย์ (George Soule 1968: 556) ได้ให้ความหมายของเศรษฐศาสตร์ ไว้ว่า

เศรษฐศาสตร์ หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ ในการใช้ ทรัพยากรเพื่อสนองความต้องการของตนเอง เป็นการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการจัดการ ผลิตสินค้าและบริการ การจำแนกแจกจ่ายผลผลิต และการแบ่งปันผลผลิต คำว่า Economics เป็นคำที่มีรากศัพท์มาจากคำสองคำในภาษากรีก คือ oikos (house) และ nemein (to manage) ซึ่งหมายถึง สภาพครอบครัวที่พึ่งตนเองได้ เช่นในสมัย กรีกโบราณ หรือสมัยบุกเบิกอเมริกา สมาชิกของครอบครัว สร้างบ้านเรือนและจัด เตรียมที่ดิน อาหาร เสื้อผ้า รวมถึงการจัดการบริหารครอบครัว จึงเป็นการต่อสู้หรือ

จัดใช้สิ่งของต่าง ๆ ที่มีอยู่ในครอบครอง ตลอดจนการเลือกจัดการแรงงานใน
 ครอบครัวยุคอุตสาหกรรมเพื่อใช้ในทางที่ได้ประโยชน์มากที่สุด การเลือกใช้เครื่องมือ
 ต่าง ๆ ให้ได้ผล การจัดแบ่งผลผลิตให้ยุติธรรมและถูกต้องตามความแตกต่าง
 ของแต่ละบุคคล ตลอดจนการประหยัคบางสิ่งสำหรับความต้องการในอนาคต

ฮาโรลด์ เอส สโลน และ อาร์โนลด์ เจ เซอร์เซอร์ (Harold S. Sloan
 and Arnold J. Zurcher 1970: 145) ได้ให้คำจำกัดความของเศรษฐศาสตร์ไว้ว่า

เศรษฐศาสตร์ คือ เนื้อหาของความรู้ที่เกี่ยวกับปัจจัยการผลิต สำหรับการ
 ดำรงชีพ และการจัดรูปแบบให้เหมาะสมในการบริการให้สนองความต้องการของ
 มนุษย์ในสังคม ซึ่งในแต่ละสังคมจะเน้นการบริการให้ เป็นไปตามลักษณะปัญหาของ
 แต่ละสังคม หรือ เป็นไปตามปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการค้า เน้นชีวิตของ
 บุคคลในสังคมนั้น เศรษฐศาสตร์โดยทั่วไปจะกล่าวถึงเรื่อง การบริโภค การ
 จำแนกแจกจ่าย การแลกเปลี่ยน และการผลิต

ลีโอเนล โรบบินส์ (Lionel Robbins 1953: 16) อธิบายความหมาย
 ของเศรษฐศาสตร์ว่า เป็นศาสตร์ที่ศึกษาถึงพฤติกรรมของมนุษย์ในการ เลือกหนทางที่จะใช้ปัจจัย
 การผลิตซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดเพื่อบำบัดความต้องการของมนุษย์ซึ่งมีอยู่มากมายนับไม่ถ้วน

อัลเฟรด มาร์แชลล์ (Alfred Marshall 1962: 1) ได้ให้นิยามไว้ว่า
 วิชาเศรษฐศาสตร์ เป็นวิชาที่ว่าด้วยการดำรงชีวิตโดยปกติของมนุษย์และสังคม ในการใช้ทรัพยากร
 เพื่อให้บรรลุถึงความกินดีอยู่ดี

พอล แซมวอลสัน (Paul Samuelson 1973: 3) ได้ให้นิยามไว้ว่า วิชา
 เศรษฐศาสตร์ เป็นวิชาที่ศึกษาถึงวิธีการที่มนุษย์และสังคมตัดสินใจ เลือกใช้ทรัพยากรที่หาได้ยาก
 และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลาย ๆ ทาง ไปผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ ตลอดจนการ
 จำแนกแจกจ่ายสินค้าและบริการเหล่านั้นไปยังบุคคลต่าง ๆ ในสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ความหมายต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ พอสรุปได้ว่า เศรษฐศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ศึกษา
 ถึงพฤติกรรมของมนุษย์ ในการเลือกหนทางที่จะใช้ปัจจัยการผลิต ซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด เพื่อบำบัด
 ความต้องการของมนุษย์ ซึ่งมีอยู่อย่างไม่จำกัดให้ได้ประโยชน์มากที่สุด ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว
 เศรษฐศาสตร์ จะศึกษาในเรื่องของการบริโภค การจำแนกแจกจ่าย การแลกเปลี่ยนและการผลิต
 และจุดมุ่งหมายที่สำคัญของวิชา เศรษฐศาสตร์ก็คือ การกินดีอยู่ดีนั่นเอง

1.1.2 ความเป็นมาของวิชาเศรษฐศาสตร์

มนุษย์ทุกคนย่อมมีความต้องการและแสวงหาสิ่งที่จะนำมาสนองความต้องการของตนเองอยู่ตลอดเวลา เริ่มตั้งแต่ความต้องการขั้นพื้นฐานอันได้แก่ ความต้องการอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค การเป็นที่ยอมรับของสังคม ตลอดจนเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า มนุษย์ทุกคนต้องการความอยู่ดีกินดีนั่นเอง แต่เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติมิได้สร้างทุกอย่างตามที่มนุษย์ต้องการได้ตลอดเวลา ดังนั้นมนุษย์ทุกคนจึงต้องขวนขวายแสวงหาสิ่งต่าง ๆ ที่จะนำมาบำบัดความต้องการของตนเองและการแสวงหาสิ่งของมาบำบัดความต้องการดังกล่าวนี้ บางอย่างอาจหาได้ง่าย บางอย่างอาจหาได้ยาก และบางอย่างอาจไม่สามารถหาได้เลย จึงเกิดเป็นปัญหาขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจขึ้น ถ้าจะพิจารณาให้ดีจะเห็นว่าปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นนั้นมาจากสาเหตุสองประการคือ ประการแรกเกิดเพราะมนุษย์ทุกคนมีความต้องการอันไม่มีที่สิ้นสุด เช่น เมื่อได้สิ่งของมาบำบัดความต้องการอย่างหนึ่งแล้วก็ย่อมต้องการสิ่งอื่น ๆ ต่อไปเรื่อย ๆ ประการที่สองคือ วัตถุประสงค์ของที่จะนำมาสนองความต้องการนั้นมีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอที่จะสนองความต้องการของมนุษย์ได้ทุกอย่างและทุกเวลาได้ หรือแม้บางอย่างมีปริมาณเพียงพอแต่ไม่อาจอยู่ในลักษณะหรือสถานที่ที่เหมาะสมจะบริโภคได้ทันที เมื่อเป็นเช่นนี้มนุษย์จึงจำเป็นต้องพยายามหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดจากสาเหตุทั้งสองประการนี้ว่าทำอย่างไรจึงจะแบ่งปันหรือจัดสรรสิ่งของหรือทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดนี้ ให้มนุษย์ทุกคนมีกินมีใช้ได้อย่างทั่วถึงและเพียงพอ วิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้เองทำให้วิชาเศรษฐศาสตร์เกิดขึ้นและพัฒนามาเป็นลำดับ

วิธีการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของมนุษย์แต่ละยุคแต่ละสมัยย่อมแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมของสังคมในยุคสมัยนั้น ๆ วิชาเศรษฐศาสตร์จึงมีวิวัฒนาการมานานแล้ว ซึ่งในขั้นต้นปรากฏแทรกอยู่ในคำสอนของศาสนาต่าง ๆ และปรากฏตามผลงานของนักปราชญ์ เช่น เพลโต (Plato) เป็นต้น แต่เรายังไม่ถือว่าเป็นวิชาเศรษฐศาสตร์ เพราะยังไม่มีทฤษฎีหรือหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ ดังนั้นเศรษฐศาสตร์ในระยะเริ่มแรกจึงเป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาเท่านั้น

ในคริสต์ศตวรรษที่ 13-16 หลังการปกครองแบบนครรัฐ (Fuedal System) เสื่อมและสลายตัวลง ต่อมาเกิดการรวบรวมรัฐต่าง ๆ ที่มีเชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรมเดียวกันเป็นประเทศขึ้น คือมีการรวมอำนาจปกครองไว้กับส่วนกลาง มีการใช้ทองคำเป็นสื่อกลางในการซื้อขายแลกเปลี่ยน ความมั่งคั่งของบุคคลและประเทศจึงวัดกันด้วยปริมาณทองคำ

ที่สะสมไว้ และทองคำเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งในการสร้างอำนาจของประเทศ ในยุคนี้จึงเกิดแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ว่า การค้าขายเท่านั้นที่จะทำให้เกิดความมั่งคั่ง จึงเกิดการเรียกร้องให้รัฐสนับสนุนการค้า เมื่อความคิดนี้แพร่หลายและเป็นที่ยอมรับกันมากขึ้น จึงเกิดเป็นลัทธิเศรษฐกิจที่เรียกว่า ลัทธิพาณิชย์นิยม (Mercantilism) นักพาณิชย์นิยมคนสำคัญ ๆ ได้แก่ จอง บาติสต์ โคลแบร์ (Jean Batiste Colbert) โอลิเวอร์ ครอมเวลล์ (Oliver Cromwell) เป็นต้น นโยบายการค้าของลัทธินี้ถือว่าต้องได้เปรียบอยู่เสมอซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี เช่น พยายามส่งเสริมการส่งสินค้าออก แต่กีดกันสินค้าเข้า มุ่งส่งเสริมอาชีพทางอุตสาหกรรม เพราะผลิตส่งได้มากและราคาสูง พยายามกดค่าจ้างให้ต่ำเพื่อให้ต้นทุนการผลิตต่ำผลกำไรจะได้มากขึ้น พยายามให้รัฐมาเกี่ยวข้องการค้าโดยอาศัยอำนาจรัฐในการหาตลาดต่างประเทศ เช่น การล่าอาณานิคม เพื่อหาวัตถุดิบป้อนโรงงาน ตลอดจนเป็นตลาดระบายสินค้าของคน (F.H.K. and WI.K.B 1967: 937-938)

ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ในประเทศอังกฤษได้มีบุคคลสำคัญ ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลแรกที่วางรากฐานของวิชาเศรษฐศาสตร์ บุคคลผู้นั้นคือ อาดัม สมิท (Adam Smith) งานชิ้นสำคัญของ อาดัม สมิท คือ การเขียนหนังสือชื่อ An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nation พิมพ์เมื่อปี ค.ศ.1776 (F.H.K and WI.J.B 1967: 938) ซึ่งถือกันว่าเป็นตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของโลก อาดัม สมิท ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้วางรากฐานของวิชาเศรษฐศาสตร์ เพราะสมัยก่อนหน้านั้น เศรษฐศาสตร์ยังมิได้เป็นวิชาหนึ่ง โดยเฉพาะวิชาที่ศึกษาถึงคือ เศรษฐศาสตร์การเมือง (Political Economy) หนังสือเล่มนี้ของ อาดัม สมิท มีเนื้อหาวิชาส่วนใหญ่เน้นหนักไปทางด้านวิเคราะห์เหตุผลของปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น เศรษฐศาสตร์จึงมีลักษณะเป็นวิชาเฉพาะขึ้นมาอีกแขนงหนึ่งต่างหากจากวิชาอื่น เรียกว่า "วิชาเศรษฐศาสตร์" (Economics) แนวคิดที่สำคัญทางเศรษฐศาสตร์ของ อาดัม สมิท นั้น ปรากฏอยู่ในหนังสือชื่อ The Wealth of Nation หนังสือเล่มนี้มี 5 ตอน ตอนแรกของหนังสือกล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้ประสิทธิภาพในการผลิตของแรงงานเพิ่มขึ้น ตลอดจนระเบียบต่าง ๆ ในการกระจายผลผลิตที่เกิดขึ้นให้แก่สมาชิกในสังคม ตอนที่สองกล่าวถึงการสะสมทุนซึ่ง เป็นตัวกำหนดสัดส่วนแรงงานที่จะถูกนำมาใช้ในการผลิต ตอนที่สามกล่าวถึงสภาพและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ทำให้ประเทศต่าง ๆ มีนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมมากกว่าด้านเกษตรกรรม ตอนที่สี่กล่าวถึงระบบเศรษฐกิจและแนวคิดทาง เศรษฐกิจซึ่งมีอิทธิพลอยู่ในขณะ

อาดัม สมิท กำลังเขียนหนังสือเล่มนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งลัทธิพาณิชย์นิยม และตอนที่ 5 กล่าวถึง การคลังของรัฐบาลซึ่งได้แก่ รายรับ รายจ่าย และการก่อหนี้ของรัฐบาล

หนังสือ The Wealth of Nation ของ อาดัม สมิท (Adam Smith 1937: 3-12) ได้ปฏิเสธความคิดของลัทธิพาณิชย์นิยมโดยลี้เชิง โดยชี้ให้เห็นว่า บ่อเกิดแห่งความ มั่งคั่งของชาตินั้นอยู่ที่กำลังผลิตของประเทศมิใช่การค้า และความมั่งคั่งนั้น ได้จากปริมาณของ ทุนที่สะสมไว้ มิใช่ทองคำ แต่เกิดจากผลิตภาพหรือประสิทธิภาพของแรงงานของประเทศ ซึ่ง แรงงานจะทำงานอย่างมีประสิทธิภาพนั้นก็เกิดจากการแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) อันเป็นผลมาจากตลาดกว้างขวางและมีการสะสมทุนมากขึ้นนั่นเอง การแบ่งงานกันทำหมายถึง การแบ่งขั้นตอนของกระบวนการผลิตออกเป็นส่วนย่อย ๆ ให้แต่ละคนทำการผลิตตามความถนัด ซึ่งจะทำให้ได้ผลผลิตมากขึ้นด้วย เพราะการทำงานอย่าง เดียวนาน ๆ ทำให้เกิดความชำนาญและ ได้ผลมาก เป็นการประหยัดเวลา ไม่ต้องเสียเวลาในการย้ายที่ทำงานหรือเปลี่ยนเครื่องมือ ทำให้ คนงานเลือกงานที่ตนถนัดมากที่สุด ซึ่งย่อมได้ผลมากกว่า ทำให้เกิดการคิดหาวิธีการหรือคิด เครื่องทุ่นแรง เข้าช่วยได้ และการแบ่งงานกันทำย่อมทำให้เกิดความ เหน็ดเหนื่อยน้อย เพราะ เกิดความชำนาญแล้ว นอกจากนั้นความมั่งคั่งของประเทศยัง เกิดจากสัดส่วนของฝ่ายผลิตกับ ฝ่ายบริโภค หมายความว่า ถ้าประเทศใดมีแรงงานที่เป็นฝ่ายผลิตมากกว่าฝ่ายบริโภค ก็จะทำให้ ความมั่งคั่ง เพราะจะมีสินค้า เหลือจากการบริโภคซึ่งจะก่อให้เกิดการสะสมทุนของประเทศ ส่วนการผลิตสินค้านั้นได้เน้นในเรื่องของการใช้แรงงานในการผลิต โดยถือว่าแรงงานเป็นสิ่งที่ กำหนดมูลค่าของสินค้า หมายความว่า สินค้าใดใช้กำลังแรงงานผลิตเป็นจำนวนมาก ย่อมมี มูลค่ามากกว่าสินค้าชนิดที่ใช้กำลังแรงงานผลิตจำนวนน้อย เพราะฉะนั้นในการแลกเปลี่ยนสินค้า กันจะต้อง เปรียบเทียบกำลังแรงงานกัน จึงเกิดทฤษฎีมูลค่า (Labor Theory of Value) ขึ้น

อาดัม สมิท เชื่อว่าทุกคนมีความคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัว (Self-Interest) เป็นแรงกระตุ้น จึงจะเข้ามาประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ดังนั้นถ้ารัฐบาลไม่เข้ายุ่ง เกี่ยวกับกิจกรรมทาง เศรษฐกิจ โดยปล่อยให้ เอกชนทุกคนมีเสรีภาพเต็มที่ในการบริโภค และมี เสรีภาพเต็มที่ที่จะแข่งขันในการผลิต และจำหน่ายภายในกรอบของกฎหมายและจริยธรรมแล้ว การแข่งขันจะบังคับให้คนทุกคนพยายามพิสดารสิ่งของที่มีคนต้องการมากที่สุด และอย่างประหยัด

ที่สุด เพราะเป็นทางเดียวที่จะทำให้ตนเองได้รับประโยชน์ ซึ่งจะเป็นการใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่าที่สุดที่สุด ตรงกันข้ามถ้าบุคคลบางกลุ่มหรืออุตสาหกรรมบางอย่าง มีสิทธิพิเศษแล้วย่อมจะทำให้บุคคลหรืออุตสาหกรรมเหล่านั้นสามารถหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง (โดยมิต้องทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นอย่างดีที่สุด ด้วยเหตุนี้จึงเรียกนโยบายของ อาดัม สมิท ว่า "นโยบายเสรีนิยม" (Laissez - Faire) คือ เรียกร้องให้รัฐบาลเลิกเข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งค่อมานโยบายนี้ก็พัฒนามาเป็นลัทธิทุนนิยม (Capitalism)

ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นระยะของการปฏิวัติอุตสาหกรรม ซึ่งมีจุดเริ่มต้นในประเทศอังกฤษ ทำให้กิจการอุตสาหกรรมขยายตัวอย่างรวดเร็ว เป็นสาเหตุให้ชาวชนบทซึ่ง เป็นกสิกรหลังไหล เข้าไป เป็นกรรมกรอยู่ใน เมืองมากขึ้นทุกทีจนเกิดความแออัดใน เมืองอุตสาหกรรม เกิดปัญหาแรงงานกรรมกร สภาพความเป็นอยู่ ปัญหาการว่างงาน ภาวะสินค้าล้นตลาด ปัญหาเรื่องค่าจ้าง และกรรมกร จึงอยู่ในความสนใจของนัก เศรษฐศาสตร์สมัยนั้น เพราะเห็นว่าลัทธิเสรีนิยมไม่สามารถสร้างความสุขให้คนส่วนใหญ่ได้ เนื่องจากสร้างความได้เปรียบให้แก่ผู้ เป็นเจ้าของทุน ส่วนกรรมกรเป็นฝ่ายเสียเปรียบ ความคิดนี้ต่อมาได้กลายเป็นลัทธิสังคมนิยม (Socialism) โดย คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) ได้มุ่งเสนอทฤษฎีค่าจ้างแรงงาน รวมทั้งทฤษฎีที่มุ่งให้แก่ปัญหาการ เมืองและสังคม คาร์ล มาร์กซ์ เรียกร้องให้รัฐบาลเข้าดำเนินการผลิตทั้งหมดของประเทศ และทำการแบ่งสรรรายได้ให้แก่ประชาชน ตามส่วนที่แต่ละคนได้ทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม คาร์ล มาร์กซ์ เป็นนักสังคมนิยมชาวเยอรมัน ได้วิเคราะห์การขูดรีดเอารัดเอาเปรียบของระบบสังคมมนุษย์ที่ผ่านมาไว้อย่าง เป็นทฤษฎีมากที่สุด และเป็นทฤษฎีที่มีอิทธิพลต่อขบวนการทางการเมืองเป็นอย่างมาก ในทัศนะของ คาร์ล มาร์กซ์ สังคมที่ผ่านมาเป็นสังคมซึ่งแรงงานลดคุณค่า ความเป็นมนุษย์หรือแรงงานตกเป็นทาส เพราะผู้ใช้แรงงานไม่ได้เป็นเจ้าของผลผลิตของตน เป็นแรงงานที่ทำให้ผู้อื่นรวย เป็นแรงงานที่ถูกบังคับ เป็นแรงงานเพื่อผู้ที่ไม่ทำงาน สังคมที่ผ่านมามีปราศจากมนุษยธรรม สภาพแรงงานที่ลดคุณค่าความเป็นมนุษย์นี้เกิดขึ้น เนื่องจากในสังคมมนุษย์ที่ผ่านมามนุษย์สร้างระบบกรรมสิทธิ์ส่วนตัวในปัจจัยการผลิตขึ้น และปล่อยให้คนกลุ่มน้อยผูกขาด เป็น เจ้าของปัจจัยการผลิต แรงงานจึงไม่ได้ เป็นของผู้ออกแรงทำงาน แต่กลายเป็นของเจ้าของปัจจัยการผลิต และที่ร้ายที่สุดคือ การทำงานอันเป็นการสร้างทุนให้แก่นายทุน กรรมกรก็เท่ากับสร้างสภาพที่เขาต้องถูกกดขี่ให้คงอยู่เรื่อยไป ส่วนวัตถุสิ่งของที่ควรเป็นผลผลิตมารับใช้มนุษย์ก็กลับ เป็นนาย เหนือมนุษย์ที่มนุษย์บูชาและตกเป็นทาส เช่น การบูชาเงิน

และกองทุนเป็นพระเจ้าในระบบนายทุน อย่างไรก็ตาม ในสมัยนั้นลัทธิสังคมนิยม เป็นเพียงแนวคิดเท่านั้นมิได้นำมาปฏิบัติแต่อย่างใด (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา 2527: 127-131)

ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 อัลเฟรด มาร์แชล (Alfred Marshall) นักเศรษฐศาสตร์ชาวอังกฤษ ได้เสนอแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเรียกว่า "ทฤษฎีว่าด้วยการผลิต" (Theory of the firm) แนวคิดของมาร์แชลในเรื่องเกี่ยวกับราคาของสินค้า สรุปได้ว่าราคาของสินค้าใดกำหนดจากกฎของดีมานด์และซัพพลาย มูลค่าของสินค้าขึ้นอยู่กับความพอใจที่สินค้าสามารถทำให้เกิดแก่ผู้บริโภค และความพอใจนี้จะลดลงเรื่อย ๆ เมื่อได้บริโภคสินค้านั้นเพิ่มขึ้น ดังนั้นมูลค่าของสินค้าจะมากหรือน้อยจึงขึ้นอยู่กับปริมาณสินค้าที่ใช้บริโภค ซึ่งแนวคิดนี้ได้กลายมาเป็นวิชาเศรษฐศาสตร์จุลภาค (Microeconomics) ในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ในปัจจุบัน (อัมพร วิจิตรพันธ์ 2515: 292-293)

ในปี ค.ศ. 1930 เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ทำให้สินค้าล้นตลาดและเกิดปัญหาการว่างงานอย่างมาก จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes) นักเศรษฐศาสตร์ชาวอังกฤษ ได้ศึกษาถึงการแก้ไขภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและการว่างงาน ในที่สุดได้พิมพ์หนังสือชื่อ "The General Theory of Employment, Interest and Money" ในปี ค.ศ. 1936 (F.H.K and W.I.J.B. 1967: 942) เรียกชื่อหนังสือเล่มนี้อย่างสั้น ๆ ว่า "ทฤษฎีการจ้างงาน" (Theory of Employment) ซึ่งได้กล่าวถึง การว่างงานโดยทั่วไปว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร และชี้ให้เห็นว่า รัฐบาลจะสามารถใช้นโยบายการเงินและการคลังในการแก้ไขภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ และการว่างงานได้อย่างไร แนวความคิดที่เกี่ยวกับนโยบายเศรษฐกิจของเคนส์ถือว่าเป็น "ลัทธิเสรีนิยมรูปแบบใหม่" คือยอมรับในการที่รัฐบาลต้องเข้ามาเกี่ยวข้องในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจให้มั่นคง และในการแบ่งสรรรายได้มิให้เหลื่อมล้ำกันมากเกินไป แต่ในเรื่องการบริโภคและการผลิตยังเป็นหัวใจสำคัญอยู่ คือให้กลไกราคาเป็นเครื่องกำหนดว่าจะผลิตมากน้อยเท่าใด และใช้ปัจจัยการผลิตอย่างไร จากแนวคิดดังกล่าวนี้เองได้กลายมาเป็น ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาค (Macroeconomics Theory)

จากแนวคิดดังกล่าวมาแล้วนี้มีผลให้การศึกษาเศรษฐศาสตร์แยกออกเป็น "เศรษฐศาสตร์จุลภาค" (Microeconomics) ซึ่งศึกษาในส่วนตัวของบุคคลและหน่วยธุรกิจ และเศรษฐศาสตร์มหภาค" (Macroeconomics) ซึ่งเป็นการศึกษาในส่วนรวม เช่นศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการมีงานทำของประเทศ รายได้ประชาชาติ การค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น

1.1.3 ขอบเขตของวิชา เศรษฐศาสตร์

ในสังคมมนุษย์ทุกวันนี้ ถ้าทุกสิ่งทุกอย่างที่เราต้องการ เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ และมีเพียงพอแก่ความต้องการแล้ว ปัญหาเศรษฐกิจ เช่น การขาดแคลนอาหาร การประหยัดสิ่งของ และทรัพยากร ซึ่งเราต้องประสบ ก็จะไม่เกิดขึ้น เราก็ไม่มีความจำเป็นต้องวิตกกังวลเกี่ยวกับปัญหาการผลิต การจ้างทำงาน เงินเพื่อ การแบ่งปัน ผลผลิต และปัญหาเศรษฐกิจอื่น ๆ แต่โดยสภาพแท้จริงแล้ว ธรรมชาติมิได้สร้างสรรค์หรือบันดาล ให้มีทุกสิ่งที่เราต้องการ โดยมีต้องขวนขวาย ด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามปกติปริมาณสินค้าและบริการที่คนเราต้องการมีปริมาณจำกัด และสิ่งเหล่านี้ก็ไม่อยู่ในลักษณะ และสถานที่ที่เหมาะสม ถูกต้องกับความต้องการของคนเราเสมอไป จึงจำเป็นต้องประหยัดและจัดสรรการใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่ ซึ่งได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ทุน และความรู้ ให้เป็นประโยชน์สูงสุดเพื่อผลิตสินค้าและบริการ ที่คนเราต้องการ ดังนั้นขอบเขตของ เศรษฐศาสตร์จึงกว้าง เพราะครอบคลุมถึงกิจกรรมทาง เศรษฐกิจทุกชนิดที่จะนำมาสนองความต้องการของมนุษย์

การศึกษาวิชา เศรษฐศาสตร์ในปัจจุบันมีขอบเขต เนื้อหาวิชากว้างขวาง โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา ดังเช่น

วิชิตวงศ์ ณ บ่อมเพชร (2502: 4) ได้สรุปขอบเขตของวิชา เศรษฐศาสตร์ ไว้ว่า การศึกษาวิชา เศรษฐศาสตร์ จะเป็นการศึกษาเกี่ยวกับ รายได้ประชาชาติและปรากฏการณ์ ที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาเศรษฐกิจ ปัญหาผลเมืองและแรงงาน การวิเคราะห์รายได้เงินตราและการ ธนาकार การคลัง และงบประมาณของรัฐ ทฤษฎีราคาและลักษณะของธุรกิจ การเงินและ เศรษฐกิจระหว่างประเทศ การจัดการผลิต เทคนิคในการผลิต และปัญหาทั่ว ๆ ไปขององค์การ ธุรกิจ การเงินและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ การจัดการผลิต เทคนิคในการผลิต และปัญหา ทั่ว ๆ ไปขององค์การธุรกิจ การวางแผนผัง เศรษฐกิจ นอกจากนี้วิชา เศรษฐศาสตร์ยังขยาย ขอบเขตในด้านประยุกต์ออกไปอีก เช่น เพื่อศึกษา เศรษฐศาสตร์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเกษตร เราเรียกว่า เศรษฐกิจการเกษตร (Agricultural Economics) หรือเมื่อเกี่ยวข้องกับ วิศวกรรม เราก็เรียกว่า เศรษฐกิจวิศวกรรม (Engineering Economics)

ประยูร เกลิงศรี (2518: 1-7) ได้กล่าวถึงขอบเขตของวิชา เศรษฐศาสตร์ สรุปได้ว่า วิชา เศรษฐศาสตร์ เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของ เราทุกคน เกี่ยวข้องกับ การตัดสินใจปัญหาทาง เศรษฐกิจของมนุษย์และสังคม ดังนั้น เนื้อหาวิชาของ เศรษฐศาสตร์จึง ครอบคลุมถึงพฤติกรรมของมนุษย์และสังคม ตลอดจนปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนั้น ๆ

เช่น ศึกษาถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคในการตัดสินใจว่า จะเลือกซื้อสินค้าและบริการอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด ควรเก็บออมเท่าใด ศึกษาถึงการตัดสินใจขององค์การธุรกิจว่า จะเลือกผลิตและบริการอะไรบ้าง เป็นจำนวนเท่าใด โดยวิธีอย่างไร และกำหนดราคาสินค้าและบริการเท่าใด รวมทั้งต้องแบ่งปันผลผลิตเหล่านั้นอย่างไร ศึกษาบทบาทของรัฐบาลลดจนวนผลกำไร ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐ คือสวัสดิการของส่วนรวม เช่น การเก็บภาษี การจ้างงาน และการจัดระบบเศรษฐกิจ

จากขอบเขตดังกล่าว สรุปได้ว่า เศรษฐศาสตร์มี 2 ประเภท คือ เศรษฐศาสตร์แท้ (Pure Economics) กับ เศรษฐศาสตร์ประยุกต์ (Applied Economics) เศรษฐศาสตร์แท้ว่าด้วยการรวบรวมข้อมูล และหลักฐานต่าง ๆ มาตั้งเป็นหลักและทฤษฎี เพื่ออธิบายพฤติกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ของมนุษย์ เช่น ทฤษฎีการเสนอซื้อ การเสนอขาย ฯลฯ ส่วนเศรษฐศาสตร์ประยุกต์นั้นมุ่งที่จะค้นหาวิธีทางแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ซึ่งโดยทั่วไปก็ได้แก่ การนำเอาหลักและทฤษฎีทางด้านเศรษฐศาสตร์แท้ (Pure Economics) ไปใช้ในทางปฏิบัติ ขอบเขตของวิชาเศรษฐศาสตร์กว้าง เพราะศึกษาถึงพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์ ในการที่จะนำทรัพยากรที่มีอยู่มาสนองความต้องการของคน

ปัจจุบันขอบเขตของวิชาเศรษฐศาสตร์ได้ขยายกว้างออกไปยิ่งขึ้น ในสภาพสังคมที่ซับซ้อนมีประชากรมาก แต่ทรัพยากรมีจำกัด ไม่เพียงพอแก่ความต้องการ จึงทำให้มนุษย์ค้นหาวิธีการต่าง ๆ ขึ้นมา เพื่อให้ได้สิ่งที่สนองความต้องการมากขึ้น การศึกษาเศรษฐศาสตร์จึงสลับซับซ้อนและมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น ดังนั้นในการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์จึงได้มีการแบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็น 2 แขนง คือ เศรษฐศาสตร์จุลภาค (Microeconomics) และเศรษฐศาสตร์มหภาค (Macroeconomics)

เศรษฐศาสตร์จุลภาค เป็นทฤษฎีที่ศึกษาถึงพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของแต่ละบุคคล ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้บริโภค และเจ้าของปัจจัยการผลิต ในการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว สูงสุด ดังนั้นเนื้อหาของวิชาเศรษฐศาสตร์จุลภาคส่วนใหญ่จึงเป็นเรื่องของการผลิต การบริโภค การกำหนดราคาสินค้า และปัจจัยการผลิตภายใต้การดำเนินงานของตลาดต่าง ๆ เนื่องจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาคส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการกำหนดราคาของสินค้า หรือปัจจัยการผลิต ในบางครั้งจึงมีผู้เรียกทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาคว่า ทฤษฎีราคา (Price Theory) ส่วน

เศรษฐศาสตร์มหภาค เป็นทฤษฎีที่ศึกษาถึงพฤติกรรมของ เศรษฐกิจส่วนรวม เช่น รายได้ประชาชาติ การออม การลงทุน การจ้างงาน การค้าระหว่างประเทศ และการพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นต้น

ถึงแม้ว่าวิชา เศรษฐศาสตร์ จะแบ่งออกเป็น 2 แขนงก็ตาม แต่ เศรษฐศาสตร์ ทั้งสองแขนงนี้ ต่างก็มีความเกี่ยวข้องกัน จนไม่สามารถแยกออกจากกันโดยเด็ดขาดได้ ตัวอย่าง เช่น การศึกษาเรื่องพัฒนา เศรษฐกิจ ซึ่งเป็นเรื่องระดับประเทศ จึงถือเป็นการศึกษาทาง เศรษฐศาสตร์มหภาค แต่ผลของการพัฒนา เศรษฐกิจ จะทำให้บุคคลทั่วไป มีระดับการกินดี อยู่ดี สูงขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น การผลิตและการบริโภคจึงเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการศึกษาทาง เศรษฐศาสตร์ จุลภาค จึงเห็นได้ว่า เศรษฐศาสตร์จุลภาค และเศรษฐศาสตร์มหภาค ต่างมีความสัมพันธ์กัน ดังนั้น ในการศึกษาวิชา เศรษฐศาสตร์ จึงจำเป็นต้องศึกษาควบคู่กันไป

1.1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างวิชา เศรษฐศาสตร์กับวิชาอื่น ๆ

เศรษฐศาสตร์ เป็นวิชาหนึ่งทางสังคมศาสตร์ (Social Science) จึงมีความเกี่ยวข้องกับวิชาทางสังคมศาสตร์อื่น ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ พิศมัย จารุจิตติพันธ์ (2525: 7-10) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิชา เศรษฐศาสตร์ กับวิชาอื่น ๆ พอสรุปได้ ดังนี้

1. เศรษฐศาสตร์กับการบริหารธุรกิจ ธุรกิจหมายถึงหน่วยหรือสถาบันอันเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการผลิตสินค้าและบริการ ซึ่งนับเป็นกิจกรรมทาง เศรษฐกิจอย่างหนึ่ง การที่ธุรกิจประสบความสำเร็จ ในการบริหารงานในด้านต่าง ๆ อาทิ การบริหารงานบุคคล ทัศนคติการเงิน และทั่ว ๆ ไป ย่อมแสดงถึงการจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพและโอกาสที่จะได้รับกำไรในอัตราสูง ซึ่งจะจูงใจให้เกิดการทำงาน การผลิตมากขึ้น ก่อให้เกิดการขยายตัว ในธุรกิจเดิม และธุรกิจใหม่เพิ่มขึ้น และธุรกิจดังกล่าว อาจจะเป็นรูปธุรกิจการผลิตสินค้า และการบริการโดยตรง หรือเป็นธุรกิจที่มีขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวก ในการผลิตและการกระจายสินค้า

ประสิทธิภาพในการบริหารธุรกิจส่วนย่อย ย่อมส่งผลไปถึงฐานะของระบบ เศรษฐกิจโดยส่วนรวม ในทางตรงกันข้าม ฐานะ หรือสภาพของระบบเศรษฐกิจโดยส่วนรวม ย่อมส่งผลกลับไปยังประสิทธิภาพของการบริหารธุรกิจได้ด้วย

นักเศรษฐศาสตร์ และนักบริหารธุรกิจ จึงมีความเกี่ยวข้องกัน ในลักษณะที่จำเป็นต้องศึกษาในสิ่งเดียวกัน แม้เป็นการศึกษาจากคนละด้านก็ตาม

2. เศรษฐศาสตร์กับสังคมวิทยาและจิตวิทยา การศึกษาทางสังคมวิทยาและจิตวิทยา คือ การศึกษาเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ และพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของมนุษย์ ทั้งในด้านวัตถุ และจิตใจ ซึ่งพบว่าโดยทั่วไป มนุษย์ย่อมมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมตามธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงไปเสมอ และในสภาพสังคมที่ขยายกว้างขึ้น สิ่งที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ คือ ความต้องการมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี มีโอกาสบริโภคสินค้า และบริการ ในลักษณะที่เท่าเทียมกับผู้อื่น ซึ่งเรียกว่า เป็นพฤติกรรมของการเลียนแบบ เมื่อมีความพยายามจะเอาชนะธรรมชาติ เพื่อสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตลอดเวลา พฤติกรรมของการเลียนแบบ ก็ย่อมจะเกิดขึ้นตลอดเวลาเช่นกัน ซึ่งจะเห็นได้ชัดว่าจากการเปลี่ยนแปลงในชนมธรรมนิยมประเพณี และรสนิยมในการบริโภคสินค้าและบริการ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับเครื่องแต่งกาย อาหาร ที่อยู่อาศัย ตลอดจนกริยาท่าทาง ด้วยเหตุนี้ในการผลิตสินค้าแต่ละครั้ง ผู้ผลิตจะต้องพิจารณาถึงปัจจัยด้านรสนิยมไปด้วยเสมอ ซึ่งจะเห็นได้การใช้พฤติกรรม เพื่อจูงใจให้เกิดการคล้อยตาม โดยการโฆษณาผ่านสื่อมวลชนในรูปแบบต่าง ๆ ผู้ทำโฆษณา จำเป็นจะต้องเรียนรู้ถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคสินค้าและบริการเหล่านั้นเป็นอย่างดี ซึ่งจำเป็นจะต้องใช้ความรู้ในด้านสังคมวิทยา และจิตวิทยา มาประกอบในการดำเนินธุรกิจ

3. เศรษฐศาสตร์กับภูมิศาสตร์ การศึกษาทางภูมิศาสตร์ โดยส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับเรื่องของสภาพดินฟ้าอากาศ สถานที่ตั้ง ทรัพยากร สิ่งเหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างมาก ในการนำไปพิจารณาเกี่ยวกับ การผลิตในระบบเศรษฐกิจ เพราะจะเป็นเครื่องชี้ว่า ท้องถิ่นนั้น ๆ ควรทำการผลิตอะไร จึงจะให้ประสิทธิภาพสูง และควรที่จะผลิตเพื่อส่งออกไปขายในท้องถิ่นอื่นหรือไม่ สภาพทางภูมิศาสตร์จึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับภาวะเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป ในการพิจารณาวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจในท้องที่เฉพาะต่าง ๆ

4. เศรษฐศาสตร์กับประวัติศาสตร์ วิชาประวัติศาสตร์ เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์อย่างมากแก่การศึกษาวิชา เศรษฐศาสตร์ เพราะสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตจะเป็นบทเรียนหรือเป็นแนวทางที่ช่วยชี้แนะว่าผู้วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ควรดำเนินการทางเศรษฐกิจดังเช่นในอดีตหรือไม่ หรือควรที่จะเลือกวิธีการใดที่เหมาะสม เพราะทราบแล้วว่าวิธีการต่าง ๆ บางอย่างที่ใช้ในอดีตนั้นก่อให้เกิดผลดีผลเสียอย่างไร และทราบด้วยว่า

แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ควรจะเป็นอย่างไร ความรู้จากประสบการณ์ในอดีต จะเป็นตัวชี้แนะที่สำคัญ

5. เศรษฐศาสตร์กับการเมืองการปกครอง การปกครองประเทศเพื่อให้ประเทศประสบทั้งความมั่นคง และมั่งคั่ง จำเป็นต้องมีการกำหนดนโยบาย ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทหารและเศรษฐกิจ และในการปกครองประเทศต่าง ๆ ย่อมมีวิถีทางการเมือง ที่แตกต่างกันไปตามแนวความคิด และกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป บางประเทศปกครองโดยใช้ระบบเผด็จการ บางประเทศปกครองโดยระบบประชาธิปไตย การกำหนดนโยบาย เศรษฐกิจต่าง ๆ ของประเทศ จึงแตกต่างกันไปด้วย และสำคัญที่สุดคือ จะแตกต่างกันไปตามลักษณะของการเมืองการปกครอง จึงกล่าวได้ว่า เศรษฐศาสตร์และการเมือง เป็นสิ่งที่เกี่ยวพันกันอย่างมาก ในอดีตนิยมเรียกวิชา เศรษฐศาสตร์ว่า "เศรษฐศาสตร์การเมือง" (Political Economy)

1.1.5 วิชาเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทย

วิชาเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทยนับ เป็นวิชาใหม่ถ้าแสดงหลักฐานหลักวิชาที่เป็นหนังสือ แต่ในทางปฏิบัติมีมานานแล้ว จะเห็นได้จากศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงที่จารึกเกี่ยวกับการค้าและภาษีอากร สมัยกรุงศรีอยุธยาที่ปรากฏหลักฐานการค้ากับต่างประเทศโดยเรือสำเภา มีการจัดเก็บภาษีอากรต่าง ๆ จนกระทั่งถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์มีการสัมปทานการเงินการจัดเก็บภาษี และการธนาคารต่าง ๆ การปฏิบัติเหล่านี้มีการอบรมและปฏิบัติ เท่านั้น ทางด้านการรวบรวมเป็นหลักวิชาอย่างมีระเบียบแบบแผนยังไม่มี

พุทธศตวรรษที่ 23 วิชาเศรษฐศาสตร์ได้มีกฎเกณฑ์แน่นอนแล้วในประเทศตะวันตก แต่ในประเทศไทยยังไม่มีใครสนใจวิชานี้ เศรษฐกิจไทยอยู่ภายใต้ระบบสมบูรณาญาสิทธิราช พระมหากษัตริย์เท่านั้นที่ทรงจัดการเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจทั้งปวง จนถึง ปี พ.ศ.2454 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตั้งโรงเรียนข้าราชการพลเรือนซึ่งต่อมา พ.ศ.2460 ยกฐานะขึ้นเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีการจัดตั้งคณะรัฐประศาสนศาสตร์ขึ้นในมหาวิทยาลัย ในระดับปริญญาตรีของคณะนี้ มีการเปิดสอนวิชา เศรษฐศาสตร์หนึ่งวิชาว่าด้วยทฤษฎีมูลค่าและการค้าระหว่างประเทศ แต่เป็นเพียงวิชาประกอบเท่านั้น

บุคคลแรกที่พยายามเผยแพร่วิชาเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทยคือ พระยาสุรียานุวัตร (เกิด บุญนาค) อดีตเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติในรัชการที่ 5 ในปี

พ.ศ. 2452 พระยาสุริยานุวัตร เขียนหนังสือคำรา เศรษฐศาสตร์ฉบับแรกขึ้นในประเทศไทย ชื่อ "ทรัพย์ศาสตร์ขั้นต้น" คำราชของพระยาสุริยานุวัตรพิมพ์เป็นหนังสือ 3 เล่ม เล่ม 1 และเล่ม 2 พิมพ์ออกจำหน่ายในรัชกาลที่ 6 ส่วนเล่มที่ 3 พิมพ์ออกหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง หนังสือ "ทรัพย์ศาสตร์ขั้นต้น" อธิบายทฤษฎีมูลค่าของนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิก และยกตัวอย่างจากเศรษฐกิจไทยประกอบ ที่สำคัญที่สุดคือ หนังสือเล่มนี้แนะนำความคิดเรื่องการระดมทรัพยากร เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ เร่งเร้ารัฐบาลไทยให้มีบทบาทในการพัฒนาประเทศ พระยาสุริยานุวัตร (อ้างอิงในฉัตรทิพย์ นาถสุภา 2523: 1-25) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ เช่น ในเรื่องทุน ชนวนการลงทุนในการทำนา แต่ก็ถูกเอาเปรียบจากเจ้าของที่นา เป็นอย่างมาก ทุนในการผลิตเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก เพราะช่วยให้การผลิตได้ผลมากยิ่งขึ้น ควรมีการระดมทุนเพื่อการผลิต เมืองใดก็ตามที่มีการลงทุนทำผลประโยชน์มากเมืองนั้นก็เจริญมาก ขณะเดียวกันคนชั้นสูงในประเทศไทยโดยทั่วไปใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย ซื้อสุรายาสูบ หรือซื้อเครื่องลายคราม เพชรนิลจินดาต่าง ๆ และสิ่งสินค้าต่างประเทศเพื่อบริโภคมาก ไม่เหลือเงินสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ การให้การศึกษาแก่ประชาชนจึง เป็นสิ่งสำคัญอย่างมากเพราะ การศึกษาทำให้คนสามารถพึ่งตนเองได้ รัฐบาลควรจัดการศึกษาให้กับคนไทยทุกคนโดยไม่เก็บเงิน อย่างต่ำสุดทุกคนควรจบชั้นประถมศึกษา เกี่ยวกับเรื่องแรงงานนั้น เห็นว่า ฝ่ายผู้ใช้แรงงานเป็น ฝ่ายที่ถูกเอาเปรียบ ได้รับส่วนแบ่งจากการผลิตน้อยอยู่เสมอ เพราะต้องแย่งกันรับจ้าง ทำงานกับนายทุนจำนวนน้อยที่ผูกขาดเป็นของปัจจัยการผลิต นอกจากนั้นยังแสดงความไม่เห็นด้วย กับความแตกต่างอย่างมากในรายได้ และทรัพย์สิน ตลอดจนการเอาเปรียบในระบบการ แข่งขัน พร้อมทั้งเสนอให้ใช้ระบบการทำงานร่วมกัน ยึดหลักช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นหลักซึ่งเป็น วิธีการสหกรณ์นั่นเอง และในกรณีที่นายทุนขูดรีดไม่ยอมแบ่งปันผลผลิตส่วนเกินให้แก่แรงงาน ฝ่าย แรงงานควรจัดตั้งสมาคมคนทำงานขึ้นเพื่อต่อรองกับนายทุน คนงานอาจรวมกำลังกันหยุดงานที่ เรียกว่าสไตรก์ และยังได้เสนอให้เปลี่ยนระบบกรรมสิทธิ์จากศักดินาและนายทุนมาเป็นระบบสหกรณ์ ที่แจกจ่ายผลผลิตให้แก่ผู้ออกแรงทำงาน

หนังสือของพระยาสุริยานุวัตรถูกวิจารณ์ตอบได้อย่างมาก จากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในบทวิจารณ์หนังสือทรัพย์ศาสตร์ ลงนามปากกา "อัศวพาหุ" พิมพ์ในวารสาร "สมุทรสาร" ของกองทัพเรือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงให้ความ คิดเห็นว่าวิชา เศรษฐศาสตร์ ไม่มีประโยชน์และใช้กับประเทศไทยไม่ได้ ประเทศไทยยังไม่อยู่

ในชั้นการผลิต ระดับที่ทฤษฎีการแบ่งงานกันทำ พระองค์ทรงเห็นว่าวิชา เศรษฐศาสตร์ กระตุ้นให้เกิดความโลภทางวัตถุ ซึ่งขัดกับคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ความปรารถนาทรัพย์สิน วัตถุอย่างแรงกล้า ทำลายการมุ่งแสวง เกียรติศักดิ์ ซึ่งเป็นจุดหมายสูงสุดของชีวิต มหาวีรณภักกล่าว ด้วยว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่ไม่มีชนชั้น คนทุกคนเท่ากันหมด ยกเว้นพระมหากษัตริย์เท่านั้น (ฉัตรทิพย์ นา สุภา 2524: 13) การวิจารณ์คดีเขียนหนังสือทรัพย์สินศาสตร์โดยองค์พระประมุข อย่างเปิดเผย ทำให้ทางราชการขอร้องผู้พิมพ์ไม่ให้นำหนังสือออกเผยแพร่ (พระยาสุริยานุวัตร 2518: คำนำ พิมพ์ครั้งที่ 2) ค่อมาสสมัยรัชกาลที่ 7 รัฐบาลออกกฎหมาย ห้ามสอน และเผยแพร่ ลัทธิ เศรษฐกิจอย่างเด็ดขาด (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะเศรษฐศาสตร์ 2513: ไม่ปรากฏ เลขหน้า) การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ทำให้ระบบสมบูรณาญาสิทธิราชสิ้นสุดลง การห้ามเผยแพร่ลัทธิเศรษฐกิจถูกยกเลิก ปรีดี พนมยงค์ ได้เสนอให้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัย แห่งใหม่มีจุดมุ่งหมายให้การศึกษาแก่ข้าราชการและราษฎรไทยทั่วไปภายใต้ระบอบรัฐธรรมนูญ ใน พ.ศ.2476 รัฐบาลจึงจัดตั้ง "มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง" ขึ้น และโอนคณะ รัฐประศาสนศาสตร์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มาขึ้นมหาวิทยาลัยแห่งใหม่นี้ การสอนของ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง ใช้วิชากฎหมายเป็นหลัก โดยให้นักศึกษาลงทะเบียนเรียน เพื่อรับปริญญาตรีทางกฎหมายเหมือนกันหมดทุกคนก่อน ในระดับปริญญาตรีนี้ มหาวิทยาลัยบรรจุ วิชา เศรษฐศาสตร์ไว้ 2 วิชาในหลักสูตร คือ "ลัทธิ เศรษฐกิจ" และ "เศรษฐศาสตร์" หลัง สำเร็จปริญญาตรีแล้วนักศึกษาอาจทำปริญญาโททาง เศรษฐศาสตร์ได้ หลักสูตรปริญญาโท เศรษฐศาสตร์ ประกอบด้วยวิชาประวัติศาสตร์ ลัทธิ เศรษฐกิจ เศรษฐศาสตร์ทฤษฎี กฎหมายอุตสาหกรรม และ กฎหมายกรรมกร วิทยาศาสตร์การคลัง และกฎหมายการคลัง การธนาคารและเครดิตสถาน การบัญชีและความรู้ทั่วไป เกี่ยวกับการปฏิบัติราชการต่าง ๆ นับเป็นครั้งแรกที่มีการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ รวมเป็นสาขาวิชาในระดับปริญญาเฉพาะ การสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ในยุคแรก ๆ นั้น อาจารย์ผู้สอนประจำจะเป็นชาวต่างประเทศ จำนวน 2-3 คน เช่น วิชา เศรษฐศาสตร์ภาค ทฤษฎี ผู้สอนเป็นศาสตราจารย์ชาวญี่ปุ่นสอนเป็นภาษาอังกฤษ เป็นวิชาที่ว่าด้วยนโยบายกลีกรรม ส่วนวิชาประวัติศาสตร์ ลัทธิ เศรษฐกิจผู้สอนเป็นชาวอังกฤษสอนเป็นภาษาอังกฤษเช่นเดียวกันว่า ด้วยความเคลื่อนไหวของสหกรณ์เป็นส่วนใหญ่ ส่วนอาจารย์ที่เป็นคนไทยส่วนมากเป็นข้าราชการ ประจำ และมาสอนโดยการเป็นอาจารย์พิเศษ เช่น หลวงคำวิจิตรานุวรรต สอนวิชาการบัญชี หม่อมเจ้าสกลวรรณการ สอนวิชาวิทยาศาสตร์การคลังและกฎหมายการคลัง หลวงประเจิด-อักษรลักษณ์ สอนวิชากฎหมายกรรมกร พระพิศาลสุขุมวิท สอนความรู้ทั่วไปในการโยธา

พระยาบริรักษ์   สอนวิชาความรู้ทั่วไปในการสาธารณสุขและสาธารณสุขการ นายทวี
บุญเกิด สอนวิชาความรู้ทั่วไปในการเกษตร คำสอนทุกวิชามหาวิทยาลัยจัดพิมพ์จำหน่ายให้แก่
นักศึกษา ส่วนที่เป็นภาษาอังกฤษก็แปลเป็นภาษาไทยให้ (เสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ 2524: 138)
การเขียนหนังสือและการแปลหนังสือว่าด้วยเศรษฐศาสตร์ ได้กระทำกันอย่างเปิดเผยแพร่หลาย
ที่กรมสหกรณ์ และโรงเรียนนายทหารบก โรงเรียนนายทหารเรือก็ได้มีการสอนวิชานี้ด้วยเหมือน
กัน ผู้เขียนตำราโดยสมัครเล่น และโดยตำแหน่งหน้าที่จึงเกิดขึ้นและมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ
(ขุนประเสริฐมาตรา 2493: 65) การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ในยุคแรกนั้น นับว่ายากพอ
สมควร เพราะเป็นวิชาที่เริ่มสอนกันในมหาวิทยาลัย คำราที่เป็นภาษาไทยมีน้อย ที่เป็นภาษา
ต่างประเทศก็หายากเพราะไม่มีใครมีผู้สนใจ ความรู้ที่ได้จากมหาวิทยาลัยจึงไม่กว้างขวางเท่าใด
นัก มหาวิทยาลัยพยายามขยายการสอนเศรษฐศาสตร์ให้มากขึ้น ขณะเดียวกัน ปรีดี พนมยงค์
ได้เสนอเค้าโครงการเศรษฐกิจต่อรัฐบาล นับเป็นแผนปฏิรูปและพัฒนาการเศรษฐกิจแผนแรกของ
ประเทศไทย แผนเศรษฐกิจของปรีดีมีจุดหมายให้กระจายรายได้เท่าเทียมกันมากขึ้น และประกัน
รายได้แก่ราษฎรไทย ทั้งนี้โดยโอนที่ดินและทุนส่วนใหญ่เป็นของรัฐโดยมีค่าตอบแทน

ความพยายามของ ปรีดี พนมยงค์ ที่จะส่งเสริมการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์
ในมหาวิทยาลัยให้ก้าวหน้าและเพื่อนำให้เกิดการถกเถียงเรื่องลัทธิเศรษฐกิจให้กว้างขวางออกไป
ประสบอุปสรรคและปัญหาหลายประการ ปัญหาหนึ่งก็คือ ความอ่อนแอทางวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์
ของมหาวิทยาลัยเอง กล่าวคือ การเรียนการสอนเน้นหนักไปในทางด้านกฎหมายวิชาเศรษฐศาสตร์
เป็นเพียงวิชาประกอบ ถึงแม้ว่าจะมีการเปิดสอนถึงระดับปริญญาโทก็ตามแต่ก็ยัง เรียนวิชา
เศรษฐศาสตร์น้อยมาก นอกจากนั้นมหาวิทยาลัยมีอาจารย์เศรษฐศาสตร์เต็มเวลาเพียง 2-3 คน
เท่านั้น ซึ่งเป็นชาวต่างประเทศ ส่วนอาจารย์อื่นทั้งหมดเป็นข้าราชการและสอนเป็นงานพิเศษ
ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ปัญหาด้านการเมือง มีส่วนสำคัญอย่างมากในการขัดขวางความ
ก้าวหน้าของการศึกษาเศรษฐศาสตร์ในประเทศ แผนเศรษฐกิจของ ปรีดี พนมยงค์ ถูกกล่าวหา
จากนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามว่า เป็นแผนเศรษฐกิจคอมมิวนิสต์ จากนั้นก็มีการพยายามอยู่เสมอ
ที่จะเชื่อมโยงนักเศรษฐศาสตร์กับลัทธิคอมมิวนิสต์ หลังปี พ.ศ. 2481 ฝ่ายทหารมีอำนาจทาง
การเมืองมากขึ้นในประเทศไทย ขณะที่ฝ่ายปรีดีเสียอำนาจฝ่ายทหารขึ้นสู่อำนาจอย่างสมบูรณ์
ด้วยการรัฐประหารใน พ.ศ. 2490 ปรีดี และกลุ่มถูกปราบปรามอย่างรุนแรง หลายคนถูกจับกุม
และถูกประหารชีวิต บุคคลสำคัญอีกผู้ที่ถูกประหารในครั้งนั้น คือ ทองเปลว ชลภูมิ ศาสตราจารย์
เศรษฐศาสตร์ผู้มีชื่อเสียงแห่งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา

2524: 16) จากนั้นการตกเตียงเรื่องลัทธิ เศรษฐกิจ หรือเรื่องการใช้ลัทธิกับ เศรษฐกิจไทย ถูกปราบ นักศึกษามหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองถูกตำรวจสังสัย และจับควบคุมพฤติกรรม ในวันที่ 14 มิถุนายน 2492 ได้มีการประกาศตั้งคณะขึ้น 4 คณะ คือ คณะนิติศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ และคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี การแยกสาขาวิชาที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัย เป็นคณะต่าง ๆ นี้ อาจมีเหตุผลที่สำคัญสองประเด็นด้วยกันคือ เพื่อไม่ให้นักศึกษาที่มีความคิดก้าวหน้ารวมกลุ่มกัน เป็นกลุ่มใหญ่ ฉะนั้น ถ้ากระจายออกเป็นคณะทำให้กลุ่ม เล็กลงก็คงไม่มีพิษสงทางการเมืองต่อไปได้ อีกประเด็นหนึ่งอาจ เป็นไปได้ว่า ถึงเวลาแล้วที่ควรที่จะแยกความรู้พื้นฐานเช่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์ ที่มีอยู่ในหลักสูตรธรรมศาสตร์ออกมาศึกษาให้ลึกซึ้ง (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะเศรษฐศาสตร์ 2515: ไม่ปรากฏเลขหน้า) ดังนั้น คณะเศรษฐศาสตร์จึงได้รับการจัดตั้งขึ้นเป็นหนึ่งในคณะทั้งสี่ตั้งแต่ครั้งนั้น เมื่อประวัติ พนมยงค์ หลบหนีออกนอกประเทศประกอบกับรัฐบาลไม่สนใจมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ทำให้การดำเนินงาน ตลอดจนการเรียนการสอนของคณะเศรษฐศาสตร์ ดำเนินงานด้วยความเฉื่อยชา และนักศึกษาที่เรียนก็มี เป็นจำนวนน้อย

การศึกษา เศรษฐศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยอื่นนอกเหนือจากมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง มีขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง วัตถุประสงค์ของรัฐบาลในการจัดสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ก็เพื่อฝึกอบรมบุคคลสำหรับทำงานราชการพลเรือน เป็นหลัก มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ได้จัดตั้งคณะ เศรษฐศาสตร์และสหกรณ์ในปี พ.ศ. 2496 โดยมุ่งสอนเฉพาะทาง เศรษฐศาสตร์การเกษตร ส่วนที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์เป็นวิชาประกอบในสาขาวิชาการคลังและสาขาวิชาการพาณิชย์

พ.ศ. 2520 คณะสำรวจของธนาคาร โลกมาเยือนประเทศไทย และแนะนำว่า รัฐบาลควรจัดทำแผนพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงได้ให้ความสนใจอย่างมากในการพัฒนา เศรษฐกิจ และวิชา เศรษฐศาสตร์ได้รับการสนับสนุนและเห็นความสำคัญมากขึ้น ใน พ.ศ. 2504 รัฐบาลประกาศใช้แผนพัฒนา เศรษฐกิจ 6 ปี แผนแรก รัฐบาลจ้างผู้สำเร็จวิชา เศรษฐศาสตร์ เข้าทำงานมากขึ้น โดยเฉพาะกรมกองที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการและการวางแผน ฐานะของนักเศรษฐศาสตร์ในสายคาของรัฐบาลเริ่ม เปลี่ยนแปลง แทนการมองว่านักเศรษฐศาสตร์ เป็นคนหัวรุนแรง รัฐบาลเริ่มมองว่า นักเศรษฐศาสตร์เป็น

นักวิชาชีพเทคนิค จำนวนนักศึกษาในคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพิ่มมากขึ้น ใน พ.ศ.2507 รัฐบาลตั้ง บัวย อึ้งภากรณ์ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นคณะบดี ได้มีการปรับปรุงและจัดห้องสมุดให้ทันสมัยมากขึ้น คณะเศรษฐศาสตร์ได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิ รอคก็เฟลเลอร์ โดยจัดส่งอาจารย์มาสอนและให้ทุนการศึกษา มีการผลิตอาจารย์ให้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นผลให้อาจารย์ประจำในคณะซึ่งมีเพียง 4 คน ในปี 2507 เพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 90 คน ในปีการศึกษา 2518 นอกนั้นได้เริ่มหลักสูตรปริญญาโท ซึ่งสอนเป็นภาษาอังกฤษ (มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, คณะกรรมการห้องสมุดเศรษฐศาสตร์ 2527: 9) พ.ศ.2507 ได้มีการจัดตั้ง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และตั้งแผนกวิชาเศรษฐศาสตร์ขึ้นในคณะสังคมศาสตร์ พ.ศ.2509 รัฐบาล จัดตั้งสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เพื่อการศึกษาและฝึกอบรม เฉพาะในสาขาการบริหารและ การพัฒนา ศึกษาระดับปริญญาโททั้งราชการและธุรกิจ พ.ศ.2513 มีการรวมแผนกวิชาการศึกษา คณะรัฐศาสตร์ และแผนกวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะพาณิชยศาสตร์ และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เข้าด้วยกัน ตั้งเป็นคณะเศรษฐศาสตร์ ต่อมา มีการจัดตั้งคณะเศรษฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยรามคำแหง แม้ในสถาบันการศึกษาเอกชนระดับอุดมศึกษาก็ได้รับการอนุมัติจัดตั้งคณะเศรษฐศาสตร์ เช่น มหาวิทยาลัยหอการค้า มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ และวิทยาลัยเกริก ทำให้การเรียนการสอน วิชาเศรษฐศาสตร์ขยายกว้างมากยิ่งขึ้นเป็นลำดับ และจุดมุ่งหมายของการ เรียนเศรษฐศาสตร์ เพื่อรับราชการ เพียงอย่างเดียว ในสมัยก่อนก็ได้ปรับปรุง เป็นการ เรียนเพื่อ รับราชการ งาน ธุรกิจเอกชน และประกอบอาชีพส่วนตัว ทำให้การพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศก้าวหน้าและแพร่ ขยายออกไป

1.1.6 การศึกษาเศรษฐศาสตร์ในระดับโรงเรียน

การเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ในระดับโรงเรียน แต่เดิมจำกัดอยู่ในวงแคบ รัฐบาลไม่ค่อยเห็นความสำคัญของการ เรียนวิชา เศรษฐศาสตร์มากนัก มักคิดว่าวิชาเศรษฐศาสตร์ เป็นวิชาที่เรียนกันในระดับสูงคือ ระดับอุดมศึกษาเท่านั้น ทำให้มีการให้ความรู้ในเรื่อง เศรษฐกิจ แก่ประชาชนในระดับต่ำกว่าอุดมศึกษาน้อยมาก แต่อย่างไรก็ตามรัฐบาลก็ได้บรรจุเนื้อหาวิชา ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจให้เรียนทั้งระดับประถมและมัธยม โดยสอดแทรกเนื้อหาวิชาทางด้านเศรษฐกิจ ไว้ในหลักสูตรวิชาต่าง ๆ ไม่ได้แยกเป็นวิชาเฉพาะ ซึ่งเราสามารถพิจารณาจากหลักสูตรใน ระดับโรงเรียนได้ดังต่อไปนี้

การเรียนวิชา เศรษฐศาสตร์ในระดับประถมศึกษา ในระดับประถมศึกษาชั้น
 รัฐบาลได้เริ่มให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องราวทางเศรษฐกิจบ้างแล้ว แต่เป็นการเรียน
 ในสิ่งที่ง่ายและอยู่ใกล้ตัวของผู้เรียนตลอดจนนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิตประจำวัน จะเห็น
 ได้จากหลักสูตรประโยคประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 (กระทรวงศึกษาธิการ 2511: 1-2)
 มีจุดมุ่งหมายเพื่อมุ่งส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก เพื่อให้สามารถดำรงตนเป็นพลเมืองดีของชาติ
 ในระบอบประชาธิปไตย โดยฝึกฝนอบรมให้มีความเคยชินและขยันหมั่นเพียรในการใช้มือปฏิบัติ
 งาน ทั้งนี้ เพื่อเป็นรากฐานในการประกอบอาชีพ มีความอดทนและ เข้มแข็งในการทำงาน นิยม
 ยกย่องในการประกอบอาชีพโดยสุจริต รู้จักเลือกซื้อและเลือกใช้สิ่งของที่จำเป็นให้เหมาะสม
 รู้จักประหยัดทรัพย์ ประหยัดเวลา และพลังงาน รู้จักส่งเสริมเศรษฐกิจของครอบครัวและรัฐของ
 ทางที่จะประกอบอาชีพ ส่งเสริมการค้าของคนไทย และรู้ว่าการผลิตและการใช้ของคนไทยเป็น
 การช่วยเศรษฐกิจของชาติ ขณะเดียวกันหลักสูตรประถมศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ 2511:
 14) ได้กำหนดให้มีการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจในความสัมพันธ์
 ระหว่างมนุษย์กับการผลิต การบริโภค และการสงวนทรัพยากรธรรมชาติ

ปี พ.ศ.2504 รัฐบาลได้ประกอบใช้แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติขึ้น
 และให้ความสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นอย่างมาก ในลักษณะที่คิดว่าแผนพัฒนา เศรษฐกิจ
 ของประเทศจะดีขึ้นถ้าได้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมให้ถึงขนาด หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า
 ประเทศชาติจะก้าวหน้าทางเศรษฐกิจได้ จำต้องอาศัยการขยายตัวทางอุตสาหกรรมและทั้งยัง
 หวังว่าความเจริญทางอุตสาหกรรม จะเป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ตามมาอีกด้วย
 (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ 2518: 32-35) ในฐานะที่เศรษฐกิจกับการศึกษา เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์
 กันอย่างใกล้ชิด เมื่อเศรษฐกิจมุ่งเน้นอุตสาหกรรม ทางการศึกษาที่มีหลักสูตรที่มุ่งให้ทางผลิตคน
 ออกไปรับใช้สังคมอุตสาหกรรมเช่นเดียวกัน สำหรับหลักสูตรประถมศึกษาที่ผ่านมาไม่สามารถจะ
 ช่วยให้นักเรียนได้มีความรู้ความสามารถในการช่วยเหลือหรือปรับปรุงงานอาชีพที่พ่อแม่ได้ประกอบ
 อยู่ในท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลดีขึ้นได้เลย หลักสูตรการศึกษาทุกระดับจำเป็นต้องมี
 การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกันใหม่ทั้งจุดมุ่งหมาย โครงสร้าง และเนื้อหาสาระ (กิริติ ศรีวิเชียร
 2520: 4-5) จึงนับว่าปัจจัยทาง เศรษฐกิจ เป็นปัจจัยสำคัญทำให้มีการปรับปรุงหลักสูตรขึ้น และ
 ในหลักสูตรใหม่นั้นจำเป็นต้องมีอย่างยั้งที่จะให้นักเรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของ เศรษฐกิจ
 มากยิ่งขึ้น นั่นคือ จะต้องให้มีการเรียนการสอนในเนื้อหาวิชาทางด้าน เศรษฐกิจที่มีส่วนสัมพันธ์กับ
 สภาพแวดล้อม และสามารถให้นักเรียนนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อีกด้วย

ปี พ.ศ.2521 รัฐบาลได้ประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 หลักสูตรนี้ได้บรรจุความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม จุดหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (กระทรวงศึกษาธิการ 2521: (2)) ระบุว่า ให้มีความรู้และทักษะในการหา การใช้และการออมทรัพย์ มีความรู้และทักษะในการจัดการและทำงานรวมกลุ่มกันโดยถือหลักสหกรณ์ มีความรู้และทักษะในการทำงานทั้งในฐานะผู้ผลิตและผู้บริโภค มีความสามารถในการยังชีพผสมกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ขณะเดียวกันหลักสูตรได้กำหนดเนื้อหาวิชาในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจให้นักเรียนได้เรียน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ วิธีการทางเกษตรกรรมแผนใหม่ และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิต มีความเข้าใจในปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหาฝนแล้ง น้ำท่วม ฯลฯ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศทางด้านอุตสาหกรรมที่ใช้ผลผลิตทางการเกษตร เพื่อยกระดับรายได้ และมาตรฐานการครองชีพ ให้ทราบเรื่องราวเกี่ยวกับอาชีพการค้าและการบริการ มีความรู้ความเข้าใจในการดำรงชีวิตอย่างประหยัด และเข้าใจในเรื่องสหกรณ์และการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อให้มีอำนาจต่อรองและจัดหาค่าคนกลาง ขณะเดียวกันกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพก็ให้มีการเรียนงานเกษตร งานบ้าน งานประดิษฐ์และงานช่าง (กระทรวงศึกษา 2521: 236) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจแก่นักเรียน

จะเห็นได้ว่าการศึกษาในระดับประถมศึกษาของไทยตั้งแต่อดีต เป็นต้นมานั้น มีการเรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์เช่นกัน แต่เป็นการเรียนโดยสอดแทรกเนื้อหาวิชากับวิชาอื่น ไม่มีการเรียนวิชา เศรษฐศาสตร์โดยตรง

การเรียนวิชา เศรษฐศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การเรียน เศรษฐศาสตร์ ในระดับนี้ อาศัยความรู้พื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจที่เคยเรียนมาในระดับประถมศึกษา เป็นพื้นฐาน หลักสูตรได้กำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ เรื่องราวเกี่ยวกับ เศรษฐกิจมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม จะเห็นได้จาก หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503 (กระทรวงศึกษาธิการ 2516: 14) ได้จัดเนื้อหา วิชาด้าน เศรษฐศาสตร์ไว้ในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ให้มีการเรียนการสอนเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ ในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับการผลิต การบริโภค และการสงวนทรัพยากรของสังคม เมื่อมีการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ใน ปี พ.ศ.2521 รัฐบาลได้เห็นความสำคัญของวิชา เศรษฐศาสตร์มากขึ้น ได้เพิ่มเนื้อหาวิชา เศรษฐศาสตร์ที่สอนในกลุ่มวิชาสังคมศึกษามากขึ้นกว่าเดิม โดยสอดแทรก กับวิชาอื่น ๆ ในลักษณะบูรณาการ ขณะเดียวกันก็ได้จัดวิชา เศรษฐศาสตร์ซึ่งมีเนื้อหาเป็นวิชา

เศรษฐศาสตร์ทั้งหมด คือ รายวิชา ส 331 เศรษฐศาสตร์ทั่วไป (กระทรวงศึกษาธิการ 2524: 79) เป็นวิชาเลือกสำหรับผู้สนใจได้เลือกเรียนซึ่งจัดเนื้อหาวิชาให้ผู้เรียนได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความหมาย และความสำคัญของเศรษฐศาสตร์ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ปัญหาทางเศรษฐกิจ ที่ประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ กำลังประสบอยู่ ปัญหาเศรษฐกิจในชีวิตประจำวัน ตลอดจน ศึกษามหาบทของวิชา เศรษฐศาสตร์ ซึ่งจะสามารถนำไปใช้ เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ ตลอดจนการพัฒนาประเทศ การเรียนเศรษฐศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนี้ ได้รับความ สนใจจากผู้เรียนอย่างกว้างขวาง เพราะเป็นวิชาใหม่ น่าสนใจ ตลอดจนสามารถนำไปใช้ ในชีวิตประจำวันได้อีกด้วย

การเรียนวิชา เศรษฐศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย วิชา เศรษฐศาสตร์ ในระดับนี้ ได้รับการพิจารณาบรรจุลงในหลักสูตรมากกว่าในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ตอนต้น เพราะวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียนสูงขึ้นกว่าเดิม การเรียนการสอนในหลักสูตรมัธยมศึกษา ตอนปลาย พุทธศักราช 2503 (กระทรวงศึกษาธิการ 2503: 3-4) ได้มีความมุ่งหมายที่สำคัญ คือให้มีความรู้ความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม และให้มีความรู้ความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับการผลิต การบริโภค และการสงวน ทรัพยากรของสังคม สำหรับ เนื้อหาวิชาเน้นให้เรียนในเรื่องเกี่ยวกับความ เปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจ พัฒนาการเศรษฐกิจ รายได้ของบุคคลและรายได้ประชาชาติ การส่งเสริมผลผลิตและ การลงทุน การตลาด เมื่อสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลง รัฐบาลได้ประกาศใช้ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 และได้ปรับปรุงเนื้อหาวิชาให้เหมาะสมกับ สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจให้มากยิ่งขึ้น ได้ตั้งจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหาทางด้าน เศรษฐกิจของประเทศให้มากยิ่งขึ้น ตลอดจนให้ เป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพทาง เศรษฐกิจ การเรียน เศรษฐศาสตร์ในช่วงนี้ ได้เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ 2518: 1-3)

ใน พ.ศ.2524 วิชาเศรษฐศาสตร์ได้รับการยอมรับ และเห็นความสำคัญที่จะต้อง จัดให้มีการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จะเห็นได้จากหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ได้กำหนดวิชาเศรษฐศาสตร์เป็นวิชาบังคับสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนทุกคนต้องเรียนและสอบผ่าน และยังได้กำหนดรายวิชาเศรษฐศาสตร์อีก 2 รายวิชา คือ รายได้ประชาชาติ และการเงิน การคลัง และการธนาคาร เป็นวิชาเลือกสำหรับผู้สนใจ

เลือกเรียน สำหรับวิชา เศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นวิชาบังคับที่ทุกคนต้องเรียนนั้นมีเนื้อหาวิชาที่สำคัญ คือ ความหมายและความสำคัญของวิชา เศรษฐศาสตร์และภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ ลักษณะและ โครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ กระบวนการทางเศรษฐกิจ กิจกรรมทางเศรษฐกิจและการ วัตถุประสงค์กิจกรรมทางเศรษฐกิจ การเงิน การธนาคาร และการคลังเบื้องต้น กระบวนการพัฒนา เศรษฐกิจ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศและการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ปัญหาทางเศรษฐกิจของไทยในปัจจุบัน (กระทรวงศึกษาธิการ 2524: 145)

กล่าวโดยสรุป การเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ของไทยมีมาแล้วตั้งแต่อดีต แต่ เนื้อหาวิชาจะสอดคล้องกับอยู่ในวิชาต่าง ๆ เนื้อหาวิชาจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามการ เปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ การเรียนเศรษฐศาสตร์แยกออกเป็นวิชา เศรษฐศาสตร์โดย เฉพาะในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และมัธยมศึกษาตอนปลาย 2524 ทำให้การเรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์แพร่ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง

1.2 วารณคดีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษา

นักการศึกษาและนักวิชาการในประเทศไทยและในต่างประเทศ ได้เสนอแนวคิดและ ทฤษฎี ตลอดจนปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาไว้มาก ที่สำคัญสรุปได้ดังต่อไปนี้

จอร์จ แอล เฟอร์ช (George L. Fersh 1971: 187-191) กล่าวถึง จุดประสงค์ ของการเรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ ในสังคมศึกษา สำหรับชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งสรุปได้ 3 ประการ คือ

1. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสำนึกว่า เขาต้องอยู่ในโลกที่สลับซับซ้อนทาง เศรษฐกิจ และ เศรษฐศาสตร์ จะช่วยให้เกิดพื้นฐานของการใช้ เหตุผล เพื่อตัดสินใจเรื่องราวทาง เศรษฐกิจ
2. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถ ในการประยุกต์ เศรษฐศาสตร์ เข้ากับ เหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่า เขาจะเป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค หรือพลเมืองที่มีอาชีพใด ๆ ก็ตาม
3. เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน ในด้านความรู้ และทักษะ สำหรับการเรียนในชั้นสูงต่อไป

ถวิล นิลใบ (2525: 129-133) ได้กล่าวถึง การสอนเศรษฐศาสตร์ในระดับโรงเรียน พอสรุปได้ว่า การปรับปรุงหลักสูตรมัธยมศึกษา โดยการบรรจุวิชาเศรษฐศาสตร์เข้าไป เพื่อให้นักเรียนได้เรียนนั้น เป็นสิ่งที่ดี เพราะเป็นการ เตรียมเยาวชนให้พร้อมที่จะเผชิญชีวิตในภายหน้า เป้าหมายสำคัญในการสอนนั้น ควรจะมีเป้าหมายที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. การแนะนำให้นักเรียนรู้จักความหมาย และขอบเขตของวิชาเศรษฐศาสตร์
2. ให้มีความเข้าใจ เนื้อหาสาระขั้นพื้นฐานที่สำคัญบางประการของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ และสอนให้รู้จักความหมายของศัพท์ทางเศรษฐศาสตร์ ที่อ้างถึงปรากฏการณ์ทางเศรษฐศาสตร์ ที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในชีวิตประจำวัน เช่น ภาวะเงินเฟ้อ ดุลย์การชำระเงิน
3. กระตุ้นให้นักเรียนมีความคิดเชิงเศรษฐศาสตร์ (Economic Mind) กล่าวคือ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาทางเศรษฐศาสตร์ และอธิบายปัญหาที่เกิดขึ้นเข้ากับหลักเศรษฐศาสตร์ และแนะนำให้นักเรียนตระหนักในปัญหา เศรษฐกิจที่ประเทศกำลังเผชิญ

ตำราที่ใช้ประกอบการเรียน ควรมีความสมบูรณ์ในตัวเองมากที่สุด ควรประกอบด้วย สิ่งต่อไปนี้คือ

1. เนื้อหาสาระทางทฤษฎี
2. ตัวอย่างประกอบจากเหตุการณ์จริง
3. ความชัดเจนของศัพท์ทางเศรษฐศาสตร์
4. แบบฝึกหัด

ผู้สอนและวิธีสอน ผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ควรจะเป็นผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถ จึงจะสามารถบรรจุเป้าหมายของปรัชญาที่มุ่งหวัง คือ ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และความสามารถ (Ability) ส่วนวิธีการสอนนั้น ผู้สอนควรเลือกตัวอย่างประกอบที่นักเรียนมีประสบการณ์ หรือมีความสามารถ ที่จะเข้าใจได้ง่าย

สุนทิพย์ บุญสมบัติ (2525: 15-19) กล่าวถึง เนื้อหาวิชาเศรษฐศาสตร์ที่จะนำมาสอนในวิชาสังคมศึกษา ตลอดจนการสอนเศรษฐศาสตร์ในสังคมศึกษา ให้มีประสิทธิภาพ สรุปได้ว่า

เนื้อหาของเศรษฐศาสตร์ในสังคมศึกษา ควรช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในหลักการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน และการปรับตัวเข้ากับภาวะเศรษฐกิจ เนื้อหาสาระในการสอน

เศรษฐศาสตร์ ในระดับมัธยมศึกษา จึงควร เป็นหลักเศรษฐศาสตร์ที่ทันสมัยต่อเหตุการณ์ในยุค ปัจจุบัน ด้วยการวิเคราะห์ และทำความเข้าใจให้ตลอดถึงพฤติกรรมทาง เศรษฐกิจ ที่ควร ปฏิบัติในสังคม กล่าวคือ ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนในการนำทฤษฎี ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญใน ทางเศรษฐศาสตร์ ไปใช้กับชีวิตประจำวัน และปัญหาทาง เศรษฐกิจที่ควรศึกษา ก็ควร เชื่อม โยงกับชีวิตประจำวันด้วย โดยปรับปรุงเนื้อหาให้เหมาะสมกับความจำเป็น และความพร้อมใน ด้านวุฒิภาวะ และความสามารถของผู้เรียนในแต่ละชั้นเรียน เป็นสำคัญ

การสอนเศรษฐศาสตร์ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดนั้น จะต้องจัดขอบข่าย เนื้อหา สาระวิชาในทางที่ทำให้ผู้เรียนมองเห็นว่า ในระบบเศรษฐกิจของสังคมรอบตัวกำลังเป็นอย่างไร และเคย เป็นอย่างไรมาก่อน ทำไมระบบจึงเป็นเช่นนั้น และถ้าจะปรับปรุงแก้ไขภาวะเศรษฐกิจ ของสังคมให้ดีขึ้นจะทำได้อย่างไร โดยให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการคิด โดยใช้วิธีแบบ สืบสวนสอบสวน (Inquiry Method) โดยใช้ปัญหาเป็นสื่อในการสอน (Problem-Solving) ซึ่งกระตุ้นให้อยากเรียนรู้ และอยากวิเคราะห์หาเหตุผล ดังนั้นการศึกษา เศรษฐศาสตร์ จึงต้อง การกิจกรรมมากพอสมควร เช่น การคิด การอภิปราย การอ่าน การค้นคว้า การทำงาน และ การประยุกต์ใช้ เป็นต้น ซึ่งแท้ที่จริงแล้วกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ นอกจากจะเป็นประโยชน์แก่ การศึกษาเศรษฐศาสตร์ของผู้เรียนเองแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อการเรียนโดยทั่วไปอีกด้วย นอกจากนี้แล้ว การให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการสอน อาจทำให้เขาเกิดการ เรียนรู้เนื้อหา สาระของ เศรษฐศาสตร์ และสามารถพัฒนาทักษะของการใช้ความคิดเชิงวิเคราะห์ได้ โดยการ สมมติให้อยู่ในสถานการณ์ที่จำลองจากความเป็นจริง (Simulation Technique) พร้อมด้วย คำถามที่ครูต้องการให้เขาใช้ความคิดก่อนลงมือตอบ

ด้วยเทคนิคเดียวกันกับที่กล่าวมาข้างต้น ครูอาจแนะนำให้ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา ได้เรียนรู้ประสบการณ์ด้านอาชีพ และได้สัมผัสกับโลกของการทำงาน และอาชีพจริง ด้วยการออก ไปสัมผัสสภาพแหล่งงานต่าง ๆ ในชุมชน ผลตามมาของการสอนโดยวิธีนี้ อีกประการคือ จะ สามารถทำให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นความต่อเนื่อง ที่เป็นผลตามมาจากการตัดสินใจที่ตนกระทำ ลงไป และของส่วนรวมที่เพื่อน ๆ ในชั้นเรียนร่วมกันตัดสินใจ ซึ่งอาจทำได้โดยกระตุ้นให้มีการ อภิปราย ถกเถียงด้านค่านิยม และเจตคติในทางเศรษฐศาสตร์ หลังจากได้ทำกิจกรรมที่มอบหมาย ไปแล้ว นอกจากนี้การอ่านก็จะมีประโยชน์อย่างมากในการค้นคว้าหาข้อมูล และข้อเท็จจริงเพิ่ม เดิม และขบคิดหาคำตอบในประเด็นที่ตนสงสัย อันเป็นรากฐานของการใช้ความคิดริเริ่ม

สร้างสรรค์ และนำไปสู่การสร้างประสบการณ์ ในทางเศรษฐศาสตร์จากนอกห้องเรียน ซึ่งเป็นผลดีอย่างมากต่อการพัฒนาค่านิยม และการประยุกต์ความรู้ เข้ากับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน

วัสดุและอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับการสอนเศรษฐศาสตร์มีมาก เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์แก่ผู้เรียนและครูเอง เช่น ในห้องสมุดของโรงเรียนและแหล่งวิทยาการในชุมชน จะมีหนังสือและตำหรับตำราต่าง ๆ สารานุกรม วารสาร แผ่นปลิว และหนังสือพิมพ์ ตลอดจนโสตทัศนูปกรณ์ที่เหมาะสมในการสอน ซึ่งจะช่วยให้มองเห็นแง่มุมต่าง ๆ ของระบบเศรษฐกิจ รวมทั้งทรศณะต่าง ๆ ในทางเศรษฐศาสตร์ ตลอดจนการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการศึกษากับของประเทศอื่น ๆ และพัฒนาการใหม่ ๆ ที่เป็นผลต่อระบบเศรษฐกิจ

เอ็ดการ์ บี เวสลีย์ (Edgar B. Wesley 1950: 126-127) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของการเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ ในสังคมศึกษา ไว้ดังนี้

1. เพื่อให้เข้าใจมโนทัศน์ที่ใช้ในทางธุรกิจและอุตสาหกรรม
2. เพื่อเรียนรู้บางสิ่งบางอย่างเกี่ยวกับกระบวนการทางเศรษฐกิจ
3. เพื่อเข้าใจเศรษฐกิจเบื้องต้นทั่ว ๆ ไป
4. เพื่อให้ได้มาซึ่งข่าวสารต่าง ๆ
5. เพื่อเข้าใจถึงการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในทางเศรษฐกิจของมนุษย์
6. เพื่อให้เข้าใจถึงความจำเป็นที่จะต้องระดมคอมในการซื้อ ทั้งนี้ก็เพื่อความปลอดภัย
7. เพื่อให้เข้าใจว่า สามารถประยุกต์เศรษฐศาสตร์มาใช้ในส่วนได้อย่างไร
8. เพื่อให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐศาสตร์กับรัฐบาล

อาเธอร์ ซี ไบนิ่ง และ เดวิท เอช ไบนิ่ง (Arthur C. Bining and David H. Bining 1952: 16) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ ในระดับมัธยมศึกษาพอสรุปได้ว่า

จุดมุ่งหมายของการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ ในระดับมัธยมศึกษา ก็คือ การพยายามฝึกฝนให้นักเรียนเป็นพลเมืองดีทางด้านเศรษฐกิจ ด้วยการวางแผนเพื่อให้นักเรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ และมีความเข้าใจเบื้องต้นสำหรับเศรษฐกิจในชีวิตของตน เพื่อให้นักเรียนได้ปรับตัวของตนเองทางด้านสติปัญญาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมมีความเข้าใจและความสามารถในการแก้ปัญหา

ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าได้ เข้าใจชัดเจนในเรื่องอุตสาหกรรมแผนใหม่ เศรษฐกิจ และการดำรงชีวิตในสังคมในประเทศของตนเอง ซึ่งการประสบความสำเร็จดังกล่าวนี้ จำเป็นจะต้องฝึกหัดให้นักเรียนได้ทราบเรื่องราวเบื้องต้นเกี่ยวกับ เศรษฐกิจในชีวิตประจำวัน ความแตกต่างระหว่างการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ ในระดับวิทยาลัยกับการสอนเป็นรายวิชา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีความแตกต่างกันมาก กล่าวคือในระดับวิทยาลัยทฤษฎีและปรัชญาทาง เศรษฐศาสตร์ จะศึกษาถึง เศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวกับ เนื้อหาที่เป็น เหตุ เป็นผล ศึกษาตลอดโครงสร้างของวิชา เศรษฐศาสตร์ ส่วนในโรงเรียนมัธยมศึกษาจะศึกษา เกี่ยวกับความรู้เบื้องต้นทางด้าน เศรษฐกิจ และปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น และมีส่วนสัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางด้าน เศรษฐกิจ และเข้าใจถึงธรรมชาติของสังคมที่มีต่อการดำเนินกิจกรรมทาง เศรษฐกิจ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นพื้นฐานที่สามารถฝึกหัดให้นักเรียนสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ คือการ เป็นพลเมืองดีทางด้าน เศรษฐกิจ

ลีโอนาร์ด เอส เคนเวอร์ธี (Leonard S. Kenworthy 1962: 310-311)

ได้แนะนำกิจกรรมสำหรับนักเรียนในการ เรียนวิชา เศรษฐศาสตร์ไว้ดังนี้

1. การทำบัญชีงบประมาณแสดงรายรับรายจ่ายของตนเองและคนอื่น ๆ ในครอบครัว
2. การดูบัญชีรายชื้อสินค้ามาตรฐาน สำหรับ เลือกซื้อสิ่งของ และใช้สินค้าเหล่านั้นจริง ๆ เพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับผู้อื่น
3. การสัมภาษณ์ เจ้าของร้านค้า นายธนาคาร ผู้นำสหภาพแรงงานและอื่น ๆ เกี่ยวกับงาน และปัญหา
4. การแสดงบทบาทสมมุติ การสัมภาษณ์ เพื่อทำงาน
5. อ่านและ เขียนรายงานในหัวข้อที่เกี่ยวกับ เศรษฐศาสตร์ จากหนังสือพิมพ์ และนิตยสาร
6. การรวมกลุ่มกันสำหรับการศึกษามทความทาง เศรษฐศาสตร์
7. การจัดตั้งคณะกรรมการขึ้น เพื่อศึกษาเรื่องราวของกลุ่มต่าง ๆ ภายใต้การควบคุมของรัฐ เช่น สหภาพแรงงาน การดำเนินธุรกิจ สถานที่ตั้งของสหกรณ์ และหัวข้ออื่น ๆ
8. การเชิญวิทยากรมาบรรยายในห้อง เรียน เพื่อบรรยายและตอบคำถาม
9. การซื้อใบหุ้นและพันธบัตร และติดตามราคาที่จะได้มากขึ้น โดยใช้ช่วงเวลาหลายสัปดาห์หรือหลาย เดือน

10. ถ่ายภาพหรือทำแผ่นภาพ เกี่ยวกับ เศรษฐกิจของคน
11. เขียนเรื่องราว เกี่ยวกับ เศรษฐกิจของคน
12. อ่านชีวประวัติบุคคลสำคัญที่เป็นผู้นำที่มีชื่อเสียงทางด้านธุรกิจ และแรงงาน
13. ศึกษารายงานของบริษัทหรือสหภาพแรงงาน
14. เลือกศึกษาถึงวัตถุประสงค์ที่มีอยู่ เพื่อประกอบอาชีพ
15. ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ในทาง เศรษฐกิจด้วยตนเอง
16. จัดทำข้อมูลต่าง ๆ ในทาง เศรษฐกิจด้วยตนเอง
17. อ่านเรื่องราวเกี่ยวกับนัก เศรษฐศาสตร์ที่มีชื่อเสียงและทฤษฎีของนัก เศรษฐศาสตร์

เหล่านั้น

18. วิเคราะห์งบประมาณของท้องถิ่น รัฐ หรือรัฐบาลกลาง
19. ศึกษาขบวนการ การจัดทำรายงานการ เสียภาษี
20. ศึกษาราคาซึ่ง เริ่มตั้งแต่แหล่ง เริ่มต้นจนถึงราคาครั้งสุดท้าย
21. ทำรายงานเกี่ยวกับการปฏิบัติของสาขาที่อยู่ในหน่วยงานระหว่างประเทศและ
ธนาคาร เพื่อการนำเข้าและส่งออก หรือธนาคารเพื่อการบูรณะและพัฒนา
22. ทำแผนที่แสดงแหล่งทรัพยากรหรือการค้าของท้องถิ่น ของชาติ หรือระหว่าง
ประเทศ
23. ไปศึกษานอกสถานที่ทั้งชั้นเรียน หรือไปในรูปคณะกรรมการ ในสถานที่ต่าง ๆ
เช่น ธนาคาร โรงงาน ศูนย์การค้า บริษัทเครดิตต่าง ๆ สำนักงานธุรกิจที่ดี และสหกรณ์
หรือบางท้องถิ่นซึ่งเป็นที่ตั้งของ โรงกระดาษ สถานที่แลกเปลี่ยน และสถาบันเศรษฐกิจที่
จัดตั้งขึ้นเพื่อกิจการพิเศษ
24. ศึกษาถึงนโยบายของพรรคการเมือง ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ เศรษฐกิจใน
ปัจจุบัน
25. ทำการศึกษาเกี่ยวกับการว่างงาน ที่พอจะเป็นไปได้ในท้องถิ่นของตนเองหรือ
ในที่อื่น ๆ ทั่วไป
26. อ่านหรือ เป็นสมาชิกของสำนักพิมพ์บางแห่ง ที่ผลิตวารสารเกี่ยวกับ เศรษฐกิจ
27. ทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางทาง เศรษฐกิจของประชาชนอเมริกัน และพยายาม
ทำนายผลบางอย่าง ที่เกิดจากการพยายามในแนวทาง เศรษฐกิจ เหล่านั้น
28. ทำการศึกษาถึงผลกระทบจากการใช้ เครื่องจักรแทนแรงคนในการอุตสาหกรรม

29. ทำแกลงการของรัฐบาล ในบอร์ดและจัดไว้ในที่เปิดเผย

30. ทำรายงานลงในสมุดปฏิบัติการ เกี่ยวกับเศรษฐกิจของคน

จอร์จ ลีแลนด์ บาค (George Leland Bach, อ้างถึงใน Edwin Fenton 1966: 333-337) ซึ่งเป็นนักเศรษฐศาสตร์ชั้นนำคนหนึ่งของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กล่าวถึงขอบเขตของวิชาเศรษฐศาสตร์ในสังคมศึกษาว่า ควรมีขอบข่ายดังนี้

1. ภาพรวมพอสังเขปของการทำงานของระบบเศรษฐกิจ
2. ความสำนึกในปัญหาทางเศรษฐกิจที่สำคัญในชีวิตประจำวัน
3. ความเข้าใจขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับสถาบันที่สำคัญทางเศรษฐกิจ และแนวคิดขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ตลอดจนความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นประเด็นสำคัญทางเศรษฐกิจที่คนทั่วไปมักจะได้พบในชีวิตประจำวันในสังคม ที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตย
4. ประสิทธิภาพที่สามารถประยุกต์แนวคิด และความสัมพันธ์ขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจเข้ากับปัญหาทางเศรษฐกิจบางประการที่เป็นอยู่โดยทั่วไปได้

เอ็ดการ์ บี เวสลีย์ และ สแตนเลย์ พี รอนสกี (Edgar B. Wesley and Stanley P. Wronski 1964: 217) ได้กล่าวถึงแนวทางการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์โดยนักเรียนสามารถทำในสิ่งต่อไปนี้ คือ

1. บอกถึงปัญหา ว่าอะไรคือปัญหา เกิดขึ้นได้อย่างไร
2. บอกถึงจุดหมายและค่านิยม ตลอดจนติดตามปฏิบัติปัญหานั้น
3. เลือกรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการกระทำที่จะพบกับปัญหา และวิเคราะห์ความสำคัญของปัญหาเหล่านั้น
4. ตัดสินใจในสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือมากกว่านั้น ในการติดตามเพื่อให้บรรลุผลมากที่สุด ในทางด้านวัตถุประสงค์และค่านิยม

ไบรอน จี แมซเซียลาส และ เจ เบนจามิน คอกซ์ (Byron G. Massialas and J. Benjamin Cox 1966: 279-297) ได้กล่าวถึงปัญหาการเรียนการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ว่า มีปัญหาเนื่องมาจากการเตรียมครูสังคมศึกษา ครูประสบปัญหาเพราะศึกษาเนื้อหาจากสถาบันฝึกหัดครู ซึ่งมีน้ำหนักของรายวิชาประวัติศาสตร์มากเกินไป ควรเพิ่มเนื้อหาทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Sciences) เช่น เศรษฐศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งเขาได้กล่าวไว้

ควรมีการสัมมนาจัดเนื้อหาแต่ละวิชาในกลุ่มสังคมศาสตร์ให้มีเนื้อหาใกล้เคียงกัน และควรมีการพัฒนาครูผู้สอนสังคมศึกษาให้เป็นผู้บริโภคที่ฉลาด และเป็นผู้ผลิตที่มีความคิดในเชิงวิเคราะห์และสร้างสรรค์ นอกจากนั้นครูสังคมศึกษา ควรศึกษาปัญหาทางการศึกษา ศึกษาทฤษฎีและการปฏิบัติการจัดการกิจกรรมที่มีเสรีภาพทางวิชาการที่ครูแสดงความคิดเห็นได้กว้างขวาง

วิลเลียม ที โลว์ (William T. Lowe 1969: 156-175) ได้กล่าวถึง จุดประสงค์เบื้องต้น 4 ประการ สำหรับการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ และกล่าวถึงปัญหาการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ ในระดับมัธยมศึกษา พอสรุปได้ดังนี้

จุดประสงค์ของการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์

1. ให้นักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจในเบื้องต้น เกี่ยวกับองค์กรทางเศรษฐกิจในสังคมของนักเรียน
2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจถึงความจำเป็นของการมีส่วนร่วมทางความคิด ตัดสินใจในเรื่องการ เมืองและปัญหา เศรษฐกิจของประเทศในฐานะพลเมืองดีของสังคม
3. เพื่อช่วยให้นักเรียน เข้าใจถึงพื้นฐานความจำเป็น สำหรับการมีส่วนร่วม ในการใช้สติปัญญาและความคิดเห็นในเรื่องการตัดสินใจ สำหรับการแก้ปัญหา เศรษฐกิจที่ เฉพาะเจาะจง
4. การสอนให้นักเรียน เป็นผู้รู้จักใช้ เหตุผลในทาง เศรษฐกิจหรือวิธีการต่าง ๆ ของนักเศรษฐศาสตร์

ปัญหาการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์

1. ข้อเท็จจริงที่ปรากฏคือ ความไม่เพียงพอในการ เตรียมครูผู้สอนวิชา เศรษฐศาสตร์ ทั้งในระดับมัธยมศึกษาและประถมศึกษา
2. รูปแบบตลอดจนเนื้อหาของวิชา เศรษฐศาสตร์ เป็นเรื่องของการสมมุติและ เหตุผล จึงยากแก่การ เรียน
3. ศัพท์เทคนิคในทาง เศรษฐศาสตร์มีขอบ เขตและความหมายกว้างมาก
4. การสอนเศรษฐศาสตร์ต้องสอนอย่างรีบเร่ง เพื่อที่จะจัดให้มีการได้ เกียงในทาง เศรษฐกิจเกิดขึ้น
5. ความผิดพลาดในการ เข้าใจรายวิชาบางรายวิชาที่ไม่ได้มี เนื้อหาวิชา เป็น เศรษฐศาสตร์ ว่าเป็นวิชา เศรษฐศาสตร์

6. ยังขาดวัสดุสารที่ตีสำหรับการสอนในหัวข้อเกี่ยวกับ เศรษฐกิจ ทั้งในโรงเรียนระดับ ประถมและมัธยมศึกษา

7. ลักษณะของวิชา เศรษฐศาสตร์มีการ เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยเฉพาะการ เปลี่ยนแปลงด้านข้อมูลต่าง ๆ ของวิชามีมากขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้สร้างปัญหาแก่ครูผู้สอน อย่างมาก

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากงานวิจัยทางด้านความคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหาทางการเรียนการสอน วิชา เศรษฐศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ยังไม่เคยมีใครทำมาก่อน แต่มีงานวิจัยที่พอจะ เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน วิชา เศรษฐศาสตร์ ดังนี้คือ

2.2 งานวิจัยภายในประเทศ

ภณิศา อุตกุล (2517: 122-149) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "โปรแกรมการเตรียม ครูระดับปริญญาตรี เพื่อสอนวิชาสังคมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดโปรแกรมการเตรียม ครูระดับปริญญาตรี เพื่อสอนวิชาสังคมศึกษาของสถาบันฝึกหัดครูในเขตกรุงเทพมหานคร 3 แห่ง คือ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ในด้านการจัดรายการวิชาการศึกษาทั่วไปกับ หมวดวิชาเฉพาะ และการจัดอัตราส่วน ระหว่างหมวดต่าง ๆ ในโปรแกรมความคิดเห็นของ นิสิตนักศึกษาที่มีบัณฑิตทางการศึกษาที่มีต่อโปรแกรมการเตรียมครูสังคมศึกษาในสถาบันของตน โดยผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยัง นิสิต นักศึกษาครู จำนวน 185 คน และบัณฑิตทางการศึกษา จำนวน 107 คน ซึ่งเลือกเรียนวิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาเอกโท โดยวิธีสุ่มตัวอย่างประชากร แบบธรรมดา ได้รับแบบสอบถามกลับคืน 292 ชุด แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่า ร้อยละ ค่าเฉลี่ยค่าตอบ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่าอัตราส่วนของหมวด วิชาทั่วไปในโปรแกรมทั้ง 3 แห่ง เท่ากับร้อยละ 30 ซึ่งสูงกว่าอัตราส่วนของหมวดวิชาเฉพาะ และวิชาครู ซึ่งมีอัตราส่วนเฉลี่ยร้อยละ 30 และ 23 ตามลำดับ ทั้ง 3 สถาบัน ให้ความสำคัญ แก่วิชาประวัติศาสตร์มากที่สุด ส่วนวิชาเกี่ยวกับรัฐศาสตร์ สังคมวิทยา และ เศรษฐศาสตร์ ให้ความสำคัญน้อยมาก

สุภรณ์ จงสิมพันธ์ (2522: 127-141) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การผลิตและการใช้ครูสังคัมศึกษาระดับมัธยมศึกษา" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานโยบายการผลิตครูปริญญาตรีของสถาบันผลิตครู คุณสมบัติของครูสังคัมศึกษาที่ผู้ใช้ครูสังคัมศึกษาต้องการและศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนวิชาวิธีสอนสังคัมศึกษา ผู้บริหาร หัวหน้าสายสังคัมศึกษา ครูสังคัมศึกษา และนักเรียนที่มีต่อการผลิตและการใช้ครูสังคัมศึกษา โดยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างประชากรในแต่ละเขตการศึกษา 12 เขต รวมทั้งกรุงเทพมหานคร โดยวิธีสุ่มตัวอย่างประชากรแบบแบ่งชั้น ข้อมูลที่ได้รับนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติโดยการหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิม เลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอในรูปตารางและอธิบายประกอบ ผลการวิจัยพบว่า ในด้านการผลิตครูสังคัมศึกษา อาจารย์ผู้สอนวิชาวิธีสอนสังคัมศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า ควรปรับปรุงหลักสูตรการผลิตครูและประสานงานกันในระหว่างสถาบันผลิตครู ครูสังคัมศึกษา เห็นว่า ควรเพิ่มบางวิชา เช่น กฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายเบื้องต้น เศรษฐศาสตร์ เหตุการณ์ปัจจุบันของโลก เพราะ เป็นวิชาใหม่และเป็นวิชาที่คนไทยตื่นตัว ตลอดจนเป็นวิชาที่มีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน

ปรารักษ์สุวรรณ อติตโต (2523: 113-115) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูสังคัมศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์ เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสังคัมศึกษาคามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูสังคัมศึกษา ผู้บริหารการศึกษาและศึกษานิเทศก์วิชาสังคัมศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสังคัมศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในเรื่องหลักสูตรสังคัมศึกษา ฉบับพุทธศักราช 2521 จุดมุ่งหมายของวิชาสังคัมศึกษา กระบวนการเรียนการสอนสังคัมศึกษา วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนสังคัมศึกษา การวัดและประเมินผล เพื่อหาข้อบกพร่อง และข้อเสนอแนะ เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนสังคัมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น วิธีดำเนินการวิจัยผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามจำนวน 3 ชุด แต่ละชุดประกอบด้วยแบบเลือกตอบ แบบมาตราส่วนประเมินค่า และแบบปลายเปิด แบบสอบถามชุดที่ 1 ใช้ถามครูสังคัมศึกษา จำนวน 132 คน ในโรงเรียนรัฐบาล และโรงเรียนราษฎร์ รวม 20 แห่ง ในกรุงเทพมหานคร แบบสอบถามชุดที่ 2 ใช้ถามผู้บริหารการศึกษา จำนวน 80 คน ในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ รวม 20 แห่ง ในกรุงเทพมหานคร แบบสอบถามชุดที่ 3 ใช้ถามศึกษานิเทศก์ วิชาสังคัมศึกษาในทุกเขตการศึกษา จำนวน 40 คน

ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาสาระของวิชาสังคมศึกษาในหลักสูตรฉบับนี้ มีขอบเขตกว้างเกินความสามารถของครูจะสอนให้ครอบคลุมทั้งหมดทั้งยังให้เพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ ซึ่งมีลักษณะยากแก่การนำไปประยุกต์ใช้ได้จุดมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษาที่เขียนขึ้นมิได้ระบุให้ชัดเจนเท่าที่ควร ทั้งจุดมุ่งหมายยังเป็นทฤษฎีจึงยากแก่การปฏิบัติ การเรียนการสอนส่วนใหญ่ครูผู้สอนยึดถือตำราเรียนเป็นหลัก การสอนส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนแบบบรรยาย โรงเรียนขาดวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน การวัดผลไม่ครอบคลุมเนื้อหา การวัดผลส่วนใหญ่มุ่งวัดด้านความจำและความแม่นยำมากกว่าจะวัดสัมฤทธิ์ผลด้านอื่น ๆ

วิชัย จันทรเทพา (2524: 135-143) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานของครูสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานของครูสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาล และโรงเรียนราษฎร์ทั่วประเทศ เกี่ยวกับปัญหาส่วนตัวทั่วไปและปัญหาเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงาน และเพื่อเปรียบเทียบปัญหาการปฏิบัติงานของครูสังคมศึกษาในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ครูสังคมศึกษาชายและครูสังคมศึกษาหญิง และครูสังคมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน ตัวอย่างประชากรในการวิจัยประกอบด้วย ครูสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา จำนวน 615 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นจากโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ทั่วประเทศ ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถาม จำนวน 1 ชุด ประกอบด้วย คำถามแบบตรวจคำตอบ มาตรฐานส่วนประเภ็นค่า และแบบปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ โดยหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน เลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่ครูสังคมศึกษาประสบอยู่ในระดับมาก เป็นปัญหาที่มีความสำคัญ และเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงาน ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับการสอนตามหลักสูตรใหม่ เนื้อหาบางเรื่องยากเกินไป โดยเฉพาะเนื้อหาเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ชั้นส่วนใหญ่เป็นทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติ ปริมาณของเนื้อหามีมาก ไม่สอดคล้องกับเวลาและหน่วยการเรียน ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของวิชาสังคมศึกษา นักเรียนไม่เห็นความสำคัญของวิชาสังคมศึกษา ไม่สนใจ ไม่ตั้งใจเรียน ขาดทักษะการใช้แหล่งวิทยาการและการแสดงความคิดเห็นวิเคราะห์วิจารณ์ โรงเรียนขาดแคลนงบประมาณ คู่มือครู สื่อการสอนตำรา และเอกสารต่าง ๆ ในการสนับสนุนการเรียนการสอนสังคมศึกษา ครูสังคมศึกษาขาดความรู้และทักษะในการใช้เทคนิคการสอนแบบใหม่ ๆ และครูสังคมศึกษาไม่มีเสรีภาพทางวิชาการเท่าที่ควร

หน่วยศึกษานิเทศ เขตการศึกษา 11 กระทรวงศึกษาธิการ (2525: 147-148) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "สำรวจสภาพการสอนสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2520 ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 11" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบสภาพของครู ความสนใจ ปัญหาของครูอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ความต้องการในด้านการสอน ของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ และเพื่อศึกษาอุปสรรค ปัญหาในการดำเนินงาน และความต้องการของครูในเรื่องต่าง ๆ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการวิจัย ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูสังคมศึกษาโรงเรียนในเขตการศึกษา 11 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งในโรงเรียนราษฎร์ และโรงเรียนรัฐบาล เฉพาะระดับอำเภอและจังหวัด โดยถือเกณฑ์ร้อยละ 50 ของโรงเรียนทั้งหมดในแต่ละจังหวัด โดยการสุ่มโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ แยกเป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร ผลการวิจัยสรุปได้ว่าครูสังคมศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 11 ประมาณร้อยละ 50 มีวุฒิปริญญาตรี ส่วนโรงเรียนราษฎร์มีเพียงร้อยละ 9 ครูร้อยละ 63 ได้สอนตามวิชาเอก ส่วนโรงเรียนราษฎร์มีเพียงร้อยละ 11 ครูสังคมศึกษาเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนไม่เน้นความสำคัญของครูสอนอย่างจริงจัง ยังมีทัศนคติว่า วิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาง่าย ครูคนใดก็สอนได้ การกำหนดชั่วโมงสอนและกำหนดคะแนนไม่เหมาะสมกัน การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรปี 2520 เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างกระตั้นหัน ครูปรับตัวไม่ทัน และยังไม่มียุทธวิธีแบบเรียนด้วย เป็นปัญหาด้านการสอนอย่างยิ่ง

ฤดี ภูมิถาวร (2526: 86-90) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความต้องการเสริมสมรรถภาพทางการสอนของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 4 ในด้านการวางแผนการสอน ทักษะการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร บัณฑิตอื่น ๆ ที่มีส่วนเสริมสมรรถภาพทางการสอนของครูสังคมศึกษา เช่น บุคลิกภาพ มนุษยสัมพันธ์ การแนะแนวการเรียนการสอน และวิธีการเสริมสมรรถภาพทางการสอน ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม ส่งไปยังครูสังคมศึกษาทั้งหมดในโรงเรียนมัธยมศึกษาทุกโรงเรียน ในเขตการศึกษา 4 จำนวน 308 คน ในโรงเรียนทั้งหมด 49 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ในทุกกลุ่มโรงเรียนมีความต้องการที่จะเสริมสมรรถภาพทางการสอนในระดับมากในด้านการวางแผนการสอนและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร วิธีเสริมสมรรถภาพทางการสอนที่ครูสังคมศึกษาต้องการคือ การให้ครู

ไปดูงานและสังเกตการสอนในโรงเรียนที่เป็นผู้นำการใช้หลักสูตร การจัดอบรม เกี่ยวกับวิธีการสอน สังคมศึกษาแนวใหม่ การสาธิตวิธีการสอน และการจัดอบรมครูประจำการในด้าน เนื้อหาวิชา ซึ่งหลักสูตรใหม่ได้กำหนดใช้กว้างขวางกว่าเดิม โดยได้เพิ่มเติมความรู้ในวิชา เศรษฐศาสตร์และปัญหาทาง เศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น แต่ครูได้รับการเตรียมตัวในด้านนี้มาน้อย

สมเกียรติ สุริยะกุล (2527: 58-61) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ เจตคติต่อวิธีสอนในวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการใช้ขบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และการใช้คู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา" การวิจัยครั้งนี้ใช้วิชา เศรษฐศาสตร์ เป็น เนื้อหาในการสอน โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อ เปรียบ เทียบผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชาสังคมศึกษา เจตคติต่อวิธีสอนและการเปลี่ยนแปลง เจตคติต่อวิธีสอนโดย เปรียบ เทียบระหว่างกลุ่มนักเรียนที่เรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับ กลุ่มนักเรียนที่เรียนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ประชากรได้จากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2526 ของโรงเรียน ภูเก็ตวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต จำนวน 83 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 41 คน กลุ่ม ควบคุม 42 คน กลุ่มทดลองเรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และกลุ่มควบคุม เรียนตาม คู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ใช้เวลาในการทดลองกลุ่มละ 16 คาบ คาบละ 50 นาที โดยทั้งสองกลุ่ม ใช้เนื้อหาเดียวกันในการดำเนินการทดลองครั้งนี้ใช้แผนการ วิจัยแบบ Randomized Control Group Pretest-Posttest Design ผู้วิจัยได้สร้าง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชาสังคมศึกษาชนิดแบบเลือกตอบ เรื่องการผลิตการบริโภค การแบ่งสรรและการแลกเปลี่ยน การเงินและการธนาคาร เศรษฐกิจภาครัฐบาล ที่มีค่าความ เชื่อ มั่น เท่ากับ .7449 และแบบทดสอบเจตคติต่อวิธีสอนวิชาสังคมศึกษาที่มีค่าความ เชื่อมั่น .8185 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่า t-test ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชา สังคมศึกษา เรื่อง การผลิตการบริโภค การแบ่งสรรและการแลกเปลี่ยน การเงินและการธนาคาร เศรษฐกิจภาครัฐบาล ระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 ไม่พบว่ามี ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองกับกลุ่ม ควบคุมในด้าน เจตคติต่อวิธีสอนวิชาสังคมศึกษา และพบว่านักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีการเปลี่ยนแปลง เจตคติต่อวิธีสอนสังคมศึกษาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ลิลลี่ รุธ โทมัส (Lillie Ruth Thomas 1969: 3655-A-3656-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A Comparative Study of the Effects of Course Organization on Achievement in Consumer Education Concepts." โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาเปรียบเทียบ ความแตกต่างด้านสัมฤทธิ์ผลของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งได้รับการทดลองสอนวิชาบริโภคศึกษา (Consumer education) เป็นวิชาแยกต่างหากกับนักเรียนที่เรียนวิชาบริโภคศึกษาซึ่งรวมอยู่ในวิชา เศรษฐศาสตร์หรือธุรกิจทั่วไประดับสูง ประชากรในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา เมืองฟินิกซ์ รัฐอริโซน่า จำนวน 138 คน ซึ่งเรียนวิชา เศรษฐศาสตร์ 45 คน เรียนวิชา เศรษฐศาสตร์การบริโภค 47 คน และการจัดการธุรกิจ 46 คน สำหรับข้อทดสอบที่ใช้ในการวัดสัมฤทธิ์ผลนำมาจากหนังสือ เศรษฐศาสตร์ผู้บริโภคเป็นข้อทดสอบที่ได้รับการหาความเที่ยงตรง และหาความเชื่อมั่นโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและเนื้อหาสาระในข้อสอบตรงกับหลักสูตรของวิชาบริโภคศึกษา ผลการวิจัย ปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสัมพัทธ์ที่ระดับ .05 ระหว่างคะแนนเฉลี่ยของแต่ละกลุ่ม จึงสรุปได้ว่าไม่มีความแตกต่างทางด้านสัมฤทธิ์ผลทางการ เรียนของนักเรียน ในวิชาบริโภคศึกษา ซึ่ง เรียนโดยการ แยกรายวิชา ต่างหากกับนักเรียนที่เรียนโดยการรวมวิชาบริโภคศึกษาในวิชา เศรษฐศาสตร์ หรือธุรกิจทั่วไประดับสูง ผู้วิจัยเสนอแนะไว้ว่า หลักสูตรควรมีการบูรณาการความรู้เกี่ยวกับ เศรษฐศาสตร์พื้นฐานในวงกว้าง ทั้งนี้ เพื่อให้ให้นักเรียนมีความรู้พื้นฐานในเรื่องเหล่านี้ วิชาดังกล่าวควรจะจัดสอน 2 ปี สำหรับนักเรียนเกรด 9 หรือ เกรด 10 และระหว่าง เกรด 11 หรือ 12 การจัดรวมวิชาดังกล่าวควรที่จะจัดให้มีความสัมพันธ์กันในด้านเนื้อหา และควรมีการวิจัยในลักษณะเดียวกัน ในส่วนอื่นของประเทศ และในโรงเรียนที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างกัน

ฟิลิป จอห์น บีโซเนน (Philip John Besonen 1972: 2294-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "An Analysis of Social Science Requirements in the Preparation of Social Studies Teachers with a Comparison of Randomly Selected and Social Studies Leader Teacher Training Instruction" ผู้วิจัยต้องการศึกษาเกี่ยวกับข้อกำหนดทางสังคมศาสตร์ ในการเตรียมครูสังคมศึกษาโดย เปรียบเทียบโปรแกรมต่าง ๆ ทางสังคมศาสตร์ เปรียบเทียบโปรแกรมต่าง ๆ ทางสังคมศึกษาที่ได้รับเลือกเป็นตัวอย่าง ประชากร 60 คน และประชากรจากสถาบันที่เป็นผู้นำในการผลิตครูสังคมศึกษาจำนวน 15 คน

ผลการวิจัยปรากฏว่า โปรแกรมสังคมศึกษาส่วนใหญ่จัดโดยยิววิชาประวัติศาสตร์เป็นแกน แต่มีบางสถาบันที่จัดโปรแกรมโดยใช้วิชาต่าง ๆ คอไปนี้เป็นแกน เช่น ภูมิศาสตร์ หลักรัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และสังคมวิทยา โปรแกรมสังคมศึกษาทั้งสองกลุ่มยังมีข้อบกพร่อง เนื่องจากการขาดเนื้อหาวิชาเสริม บังคับเรื่องให้เรียนโดยไม่ได้เกี่ยวกับโลกตะวันตก การพัฒนาชุมชน และเรื่องชาติพันธุ์ของมนุษย์ และให้เรียนวิชาที่ผสมผสานกันเฉพาะวิชาในหมวดสังคมศาสตร์เท่านั้น ผู้วิจัยได้เสนอแนะสถาบันผลิตครูสังคมศึกษาไว้หลายประการ และยังเสนอแนะว่าวิชาประวัติศาสตร์ ไม่ใช่องค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ในการจัดโปรแกรมวิชาสังคมศึกษาทั่ว ๆ ไป

กอร์ดอน สกอตต์ แบคคัส (Gordon Scott Bachus 1972: 2207) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "An Analysis of the Academic Preparation, Teaching Assignment, and Professionalism of Selected Social Studies Teachers in Secondary School of Arkansas" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการเตรียมครูสังคมศึกษาในด้านวิชาการ และการกำหนดงานทางด้านการสอน ทศคติของครูสังคมศึกษาที่มีต่อความสัมพันธ์ของเนื้อหาวิชา ที่ทำการสอนกับหลักสูตร และความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครูสังคมศึกษาว่า ครูสังคมศึกษาไม่ได้รับการเตรียมตัวอย่างเพียงพอในด้านเนื้อหาวิชา โดยทั่ว ๆ ไปในหมวดสังคมศาสตร์ ต้องสอนวิชาที่ไม่ตรงกับความรู้พื้นฐานที่ตนได้เรียนมามีความรู้สึกว่า สายวิชาของตนมีความสำคัญน้อยกว่าสายวิชาอื่น ๆ ในหลักสูตรมัธยมศึกษาและความล้มเหลวในการเตรียมครูสังคมศึกษาให้มีประสิทธิภาพเพียงพอ ประการหนึ่งก็คือการจัดโปรแกรมวิชาด้านสังคมศาสตร์ในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ยังไม่ดีพอ ตัวอย่างประชากรได้แก่ ครูสังคมศึกษาจำนวน 60 คน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา รัฐอาแคนซอส (Arkansas) ผลของการวิจัยพบว่า ครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาในรัฐอาแคนซอส (Arkansas) ไม่ได้รับการเตรียมตัวทางด้านวิชาการอย่างเพียงพอ ในระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยส่วนมากได้เรียนอย่างลึกซึ้งในสาขาประวัติศาสตร์มากกว่าสาขาอื่น ๆ และโปรแกรมสังคมศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการของรัฐได้จัดตั้งไว้เป็นมาตรฐาน มีข้อบกพร่องที่จะต้องแก้ไขมาก

คัลวิน เฮนรี ฮอว์คินส์ (Calvin Henry Hawkins 1975: 2580-A-2581-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A Follow-up Study to Determine the Use of Selected Consumer Education Concepts by High School Graduated" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินพฤติกรรมของนักเรียนที่จบจากโรงเรียนมัธยมศึกษาไปแล้ว 2 ปี และเปรียบเทียบ

ถึงผลของการ เรียนและไม่เรียนในวิชาบริโภคศึกษา (consumer education) ซึ่งเป็นวิชาหนึ่งที่ศึกษาในระดับมัธยมศึกษาชั้นสูง (High school) โดยศึกษาในเรื่องของการจัดการเรื่องการเงิน การใช้เครดิต การยืม และนิสัยการใช้จ่าย ประชากรในการวิจัยได้นักเรียนที่จบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (High school) ในปี ค.ศ.1972 ในรัฐเคนซัส และเป็นโรงเรียนที่เปิดสอนรายวิชาบริโภคศึกษา (Consumer education) ระหว่างปี 1971 - 1972 โดยการแบ่งขนาดของโรงเรียนและสุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนแต่ละขนาดได้ 10 โรงเรียน และตัวอย่างประชากร 396 คน ผู้วิจัยได้แบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เคยเรียนและไม่เคยเรียนวิชาบริโภคศึกษา (Consumer education) ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามส่งไปยังประชากรดังกล่าว และโทรศัพท์ติดตามข้อมูลอีกด้วย ได้รับแบบสอบถามกลับคิดเป็น 81 เปอร์เซ็นต์ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยตั้งสมมุติฐานไว้ว่า ไม่มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่เคยเรียน และไม่เคยเรียนวิชาบริโภคศึกษา ผลการวิจัยพบว่า วิชาบริโภคศึกษามีผลต่อนักเรียนที่จบไปแล้วน้อยมาก เมื่อเทียบกับนักเรียนที่ไม่ได้เรียนวิชานี้

เชอร์รี่ โป เอิร์ลบัท (Sherry Poe Hurbut 1982: 417) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Economic Education in the Puplice Secondary School of Alabama" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามโนทัศน์ทางด้านเศรษฐศาสตร์ของครูผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐใน อลามาว่า ในปีการศึกษา 1979-1980 เพื่อทดสอบถึงการเตรียมครูวิชานี้ ตลอดจนศึกษามโนทัศน์ (Concepts) และเจตคติ (Attitudes) ของครูผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ การศึกษามุ่งที่จะศึกษาถึงประสบการณ์และตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างความคิดรวบยอดและทัศนคติต่อการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ ประชากรในการวิจัย ได้แก่ครูผู้สอนวิชาทางด้านเศรษฐศาสตร์ จำนวน 60 โรงเรียน โดยเลือกจากโรงเรียนซึ่งมีขนาดต่างกันขนาดละ 15 โรงเรียน เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม ตามครูสังคมนศึกษา ธุรกิจศึกษา (Business Education) และครุคหเศรษฐศาสตร์ (Home Economic) จำนวนประชากรทั้งหมด 93 คน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนในรัฐ อลามาว่า ทุกโรงเรียนเปิดสอนเศรษฐศาสตร์อย่างน้อย 1 รายวิชาในแต่ละเทอม และบางโรงเรียนสอนมากกว่านั้น และมีมโนทัศน์ทางด้านเศรษฐศาสตร์ได้มีแทรกปนอยู่กับวิชาอื่นด้วย ครูผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย และครูในโรงเรียนที่เล็กมักจะมีการเตรียมตัวในการสอนมากกว่าโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ส่วนมากจะเรียนเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์มาน้อยกว่า 15 หน่วยกิต 2 ใน 5 ของครูผู้สอน เชื่อมั่นว่าตนเองมีการเตรียมตัวอย่างดีก่อนที่จะสอน และ

ครูผู้ชายมีความมั่นใจในความรู้วิชา เศรษฐศาสตร์มากกว่าครูผู้หญิง ครูให้ความสำคัญต่อวิชา เศรษฐศาสตร์เป็นอันดับแรกในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา และให้ความสำคัญเป็นอันดับ 4 ในบรรดา วิชาทั้งหมด ในหลักสูตรโรงเรียนมัธยม และครูแสดงความคิดเห็นว่าควรจะได้มีการอบรม มี ประชุมปฏิบัติการมีแบบเรียนที่ทันสมัย มีวัสดุสารต่าง ๆ ครูที่มีความคิดเห็นดังกล่าว มีความคิดเห็น แตกต่างกันอย่างมีนัยสัมพันธ์กับครูที่ได้มีการประชุมปฏิบัติการโดยรัฐจัดขึ้น และครูที่ใช้แบบเรียน คลอจจนครูที่มีวัสดุสารสำหรับใช้ในห้องเรียน

จูดี อลิซาเบธ สตีเฟน (Judy Elizabeth Stiefel 1982: 409A) ได้ทำ การวิจัยเรื่อง "A Study of Alabama Home Economics Teacher' Perceptions of Teaching Males in Home Economics" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ของ ครูสอนวิชาคห เศรษฐศาสตร์ (Home Economics) ในรัฐอลาบามาถึงตัวประกอบจำเพาะ บางตัวเกี่ยวกับนักศึกษาชายในการ เรียนวิชาคห เศรษฐศาสตร์ และศึกษาถึงความสัมพันธ์ ระหว่างการรับรู้ของครูสอนคห เศรษฐศาสตร์ และศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ของ ครูสอนคห เศรษฐศาสตร์ ในชั้นสหศึกษา กับตัวแปรของครูในด้าน อายุ ประสบการณ์ การ เรียนวิชาชีพครู สถานการณ์ทางสมรส และสภาพทาง เศรษฐศาสตร์ สำหรับตัวประกอบจำเพาะ บางตัวเกี่ยวกับนักศึกษาชายนั้น ทำการศึกษาเพื่อตรวจสอบถึงเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ การเข้าเรียนของผู้ชายในชนบทเมืองเล็ก ๆ และในมหานครในโปรแกรมของโรงเรียน การเตรียมครูในการสอนชั้นสหศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการสอนหรือไม่ เมื่อ ดำเนินการสอนชั้นสหศึกษา มีปัญหาเกี่ยวกับความประพฤติน้อยหรือไม่ในการเรียนสงสัย มีความแตกต่างหรือไม่ในการสอน ชั้นเรียนสหศึกษากับชั้นเรียนเพศเดียว ปัจจัยที่ทำให้ผู้ชาย มีความหือออยหรือกำลังใจในการ เรียนวิชาคห เศรษฐศาสตร์ ตัวอย่างประชากรประกอบด้วย ครูสอนวิชาคห เศรษฐศาสตร์ ตัวอย่างประชากรประกอบด้วย ครูสอน วิชาคห เศรษฐศาสตร์ ในโรงเรียนรัฐบาลของรัฐอลาบามา จำนวน 203 คน เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม จำนวน 47 ข้อ ข้อมูลที่ได้นำมาหาค่าสถิติ ความถี่ เปอร์เซนต์ และค่าเฉลี่ย ผู้วิจัยได้พยายาม สรุปผลการวิจัยโดยการประเมินการรับรู้ของครูสอนวิชาคห เศรษฐศาสตร์ในโรงเรียนรัฐบาล ของรัฐอลาบามา โดยยึดตัวแปรบางอย่างโดย เฉพาะตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนชายที่เรียน คห เศรษฐศาสตร์ การศึกษาดังกล่าวได้ให้ข้อมูลอย่างมากสำหรับการกระตุ้นให้นักเรียนชายในรัฐ ออลาบามา เข้าเรียนใน โปรแกรมคห เศรษฐศาสตร์

สรุปผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการเรียนการสอน สรุปได้ดังนี้คือ ปัญหาการเรียนการสอน เศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมศึกษา พบว่า การเรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษามีปัญหา สาเหตุสำคัญเนื่องมาจากการเตรียมครูผู้สอนวิชา เศรษฐศาสตร์ ในสถาบันอุดมศึกษาที่ไม่ได้ให้ความสำคัญแก่วิชา เศรษฐศาสตร์น้อย และยึดวิชาประวัติศาสตร์เป็นแกน ดังนั้นครูจึงมีปัญหาในการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ นอกจากนั้นการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาซึ่งครอบคลุมถึงวิชา เศรษฐศาสตร์ ด้วย พบว่า มีปัญหาหลายประการ เช่น หลักสูตรวิชาสังคมศึกษากำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ว่ายากแก่การปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ เนื้อหาวิชาสังคมศึกษามีมากแต่เวลาน้อย วิธีสอนที่ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ใช้ คือวิธีการสอนแบบบรรยาย ครูสังคมศึกษาขาดแคลนสื่อการสอน และ แหล่งประกอบการเรียนการสอน และเป็นปัญหามากในการวัดและประเมินผล

งานวิจัยในต่างประเทศที่น่าสนใจส่วนใหญ่เป็นการศึกษาสภาพการเรียน การสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ ซึ่งสรุปได้ดังนี้คือ การเตรียมครูสังคมศึกษาในต่างประเทศ เน้นหนัก ทางด้านวิชาประวัติศาสตร์เป็นส่วนใหญ่ ส่วนวิชา เศรษฐศาสตร์ให้ความสำคัญน้อยมาก ทำให้ครู สังคมศึกษาประสบปัญหาในการสอนวิชานี้ สำหรับตัวครูผู้สอนวิชา เศรษฐศาสตร์นั้นส่วนใหญ่เคย ศึกษาวิชา เศรษฐศาสตร์มาก่อน ส่วนมากเป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิง และเห็นว่าวิชา เศรษฐศาสตร์ มีความสำคัญมากในกลุ่มวิชาสังคมศึกษาและมีความคิดเห็นว่าควรจะมีการอบรมเชิงปฏิบัติการและมีหนังสือ เรียนที่ทันสมัย

ผลของการศึกษางานวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้ใช้เป็นแนวทางสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ เป็นอย่างมาก ผู้วิจัยหวังว่าการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการช่วยให้ทราบปัญหา ในการเรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อันจะส่งผลไปถึงการแก้ไข และปรับปรุงการเรียนการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น